

Hanna-Riikka Heikkinen ja Inka Jäntti

Nuorten osallisuuden tukeminen sosiokulttuurisen innostamisen menetelmin

Työpajasarja Yhteiset Lapsemme ry:lle

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

2.11.2017

Tekijä(t) Otsikko	Hanna-Riikka Heikkinen, Inka Jäntti Nuorten osallisuuden tukeminen sosiokulttuurisen innostamisen menetelmin
Sivumäärä Aika	40 sivua + 3 liitettä 2.11.2017
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Lehtori Jukka Törnroos Lehtori Katja Ihamäki
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli saada lukiolaisnuoret pohtimaan omaa identiteettiään sekä omia vaikutusmahdollisuuksiaan ympäröivään yhteiskuntaan järjestämässämme työpaajoissa. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli järjestää kolmen työpajan sarja, joissa käsiteltiin teemoja identiteetti, yhteiskunnallinen osallisuus ja yhdenvertaisuus sekä rasismi ja vihapuhe monikulttuurisessa viitekehyksessä. Monikulttuurisuus on teemana tärkeä ja ajankohtainen, jota on tarpeellista tuoda esille niin nuorten kuin alan ammattilaisten keskuudessa.</p> <p>Työpajasarja toteutettiin yhteistyössä Yhteiset Lapsemme ry:n kanssa osana Monikulttuuristen nuorten Eurooppa -hanketta. Yhteiset Lapsemme ry pyrkii hankkeellaan saamaan nuorten näkemyksiä kuuluviin annetuista teemoista. Työpajojen tulokset esitellään yhdessä nuorten kanssa Yhteiset Lapsemme ry:n järjestämässä seminaarissa, joka on suunnattu opetus-, kasvatusta-, sosiaali-, ja nuorisotyön ammattilaisille sekä järjestöjen ja virastojen edustajille. Yhteiset Lapsemme ry on sitoutumaton valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, joka toimii monikulttuuristen lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien puolesta.</p> <p>Tarve nuorille suunnatusta työpajasarjasta syntyi Yhteiset Lapsemme ry:ltä, johon vastasimme tällä opinnäytetyöllä. Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisilla menetelmillä. Työpajasarjassamme hyödynsimme sosiokulttuurisen innostamisen keinoja, jonka lähtökohtana pidetään ihmisen omaa osallistumista. Nuoret pääsivät osallistumaan aktiivisesti työpajoihin ja vaikuttamaan niiden kulkuun ja sisältöön. Työpajoihin osallistuneet nuoret olivat iältään 16–17-vuotiaita pääkaupunkiseudun lukion IB-linjan opiskelijoita. Työpajat ovat osa monikulttuurista nuorisotyötä, sillä tarkoituksemme on tukea nuorten kykyä ja tapoja toimia monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Opinnäytetyömme tuotoksena ovat työpajoissa tapahtunut toiminta ja keskustelu sekä tämä kirjallinen raportti.</p> <p>Keskustelut työpajojemme teemoista onnistuivat toiminnallisten menetelmien avulla. Työpajoista saatu palaute nuorilta oli pääosin positiivista. Nuoret kertoivat viihtyneensä työpajoissa ja kokivat ilmapäiriin olleen avoin keskusteluille. Työpajojen jälkeen Yhteiset Lapsemme on toivonut työpajoista tehtäväksi jatkokehitetyn työpajasarjan osaksi järjestön Ole rohkea ja reilu -työpajatoimintaa. Työpajasarja koettiin tarpeellisena lisänä osaksi järjestön työpajatoimintaa.</p>	
Avainsanat	Sosiokulttuurinen innostaminen, osallisuus, nuoruus

Author(s) Title Number of Pages Date	Hanna-Riikka Heikkinen, Inka Jääntti Supporting participation of the youth with methods of sociocultural animation x pages + 3 appendices 2 November 2017
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Senior Lecturer, Jukka Törnroos Senior Lecturer, Katja Ihamäki
<p>The purpose of this bachelor's thesis was to have the youth to reflect their own identities and their opportunities to influence the surrounding society. The aim of this study was to develop a series of three workshops. Themes of these workshops were as follows: identity, participation in the society, parity, racism and hate speech in a multicultural framework.</p> <p>The workshops were held in cooperation with All Our Children org as a part of Europe of Multicultural Youth -project. Furthermore, the workshops and their contents are presented together with the youth in a seminar held by All Our Children. The seminar is aimed at professionals of teaching, education, social work, youth work and representatives of organizations and administrations. All Our Children org is an uncommitted national child welfare organization that works for the welfare and rights of multicultural children.</p> <p>Our thesis was executed by using functional methods. We designed and arranged a series of workshops where we exploited the methods of sociocultural animation. Sociocultural animation premises on the participation of people themselves. The youth were able to actively participate in the workshops and have an influence on them. The participants were IB Diploma Programme students at the age of 16 and 17. These workshops are a part of the multicultural youth work. Our aim is to support the abilities and ways to act in a multicultural society. The outcome of this thesis are the series of three workshops and this written report.</p> <p>We found out that the dialogue of the themes in our workshops was acquitted well with the functional methods. The feedback from the participants was mainly positive. The youngsters told that they felt comfortable in the workshops and there was an open atmosphere for discussion. After these workshops, All Our Children has wished for a further development of this series of workshops. The workshop series would become a part of a workshop series of Ole rohkea ja reilu -workshop activities. The series of workshops were found a required addition as a part of the workshops activities in the organization.</p>	
Keywords	sociocultural animation, participation, youth

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Nuoruus	2
3.	Nuorisotyö	4
4.	Osallisuus	6
5.	Sosiokulttuurinen innostaminen ja osallisuus	7
6.	Monikulttuurisuus	9
7.	Opinnäytetyön lähtökohdat	10
7.1.	Opinnäytetyön työelämäkumppani: Yhteiset lapsemme ry.	10
7.2.	Toiminnallinen opinnäytetyö	11
8.	Teemat työpajasarjassa	12
8.1.	Identiteetti	12
8.2.	Yhteiskunnallinen osallisuus	14
8.3.	Yhdenvertaisuus	15
8.4.	Rasismi	15
8.5.	Vihapuhe	17
9.	Opinnäytetyön kehittämistehtävä	18
9.1.	Aiempiä työpajoja monikulttuurisuudesta	19
9.2.	Aiempaa tutkimusta osallisuudesta	20
10.	Työpajasarjan suunnittelu ja toteutus	21
10.1.	Identiteetti tutuksi - työpajan suunnitelma	22
10.2.	Identiteetti tutuksi -työpajan toteutus ja arviointi	24
10.3.	Oikeudet tutuksi -työpajan suunnitelma	27
10.4.	Oikeudet tutuksi -työpajan toteutus ja arviointi	29
10.5.	Rasismin ilmiöt tutuksi -työpajan suunnitelma	31
10.6.	Rasismin ilmiöt tutuksi -työpajan toteutus ja arviointi	33
11.	Työpajasarjan yhteenveto	35

12.	Eettisyys	37
13.	Pohdinta	38

Lähteet

Liitteet

Liite 1. Seminaariohjelma

Liite 2. Kuvia työpajoista

Liite 3. Esimerkki fiilisjanasta

1 Johdanto

Nuoruus on merkittävä ajanjakso, johon liittyy monia muutoksia. Nuoruusiän kehittymistä määrittää neljä eri kokonaisuutta, jotka ovat fysiologiset muutokset ja kypsyminen, ajattelutaitojen kehitys, sosiaalisen kentän laajentuminen ja sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset. (Nurmi – Ahonen – Lyytinen – Lyytinen – Pulkkinen – Ruoppila. 2014: 144.) Nuoruus on myös siirtymistä lapsuudesta aikuisuuteen, johon liittyvät muutokset näkyvät kognitiivisen ja fyysisen kasvun lisäksi sosiaalisten suhteiden ja yhteiskunnanrakenteiden kautta. (Nurmi ym. 2014: 142.) Erityisesti ihmisen sosiaalinen ympäristö muuttuu merkittävästi nuoruuden aikana. Nuoreen kohdistuvien odotusten ja vaatimusten onnistunut kohtaaminen luo pohjaa myöhemmälle hyvinvoinnille. Maailmankatsomuksellisiin asioihin tutustuminen sekä oman arvomaailmojen pohtiminen ovat myös tärkeitä nuoren identiteetin kehittymisen kannalta. (Nurmi ym. 2014: 149–150.)

Osallisuuden tukeminen on vallannut koko nuorisotyökentän. Nuorten osallisuuden tukeminen osana nuorisotyötä on tärkeää nuoren elämäntaitojen kehittymisen osalta. (Ukkonen 2013: 106.) Nuoruuteen liittyy uuden opettelua ja minäkuvan kehittymistä. Oppimisen kannalta nuorelle on tärkeää antaa mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Nuoruuteen tulisi suhtautua kunnioittavasti. Luottamus nuoren kykyihin antaa nuorelle itseluottamusta ja motivaatiota osallistua sekä vaikuttaa yhteiskunnan eri osa-alueilla. (Ukkonen 2013: 110.) Ihmisten omaa osallistumista pidetään lähtökohtana myös sosiokulttuurisessa innostamisessa. Sosiokulttuurinen innostaminen voidaan nähdä ihmisiä osallistavana toimintana, jonka tavoitteena on saada aikaan muutoksia niin yksilöissä kuin yhteiskunnassakin (Kurki 2000: 89). Innostaminen on myös kasvatuksellista toimintaa, jonka avulla opitaan sosiaalista tietoisuutta sekä kansalaista yhteishenkeä. (Kurki 2000: 41–42.)

Tässä opinnäytetyössä suunnittelimme ja toteutimme yhteistyössä Yhteiset Lapsemme ry:n kanssa työpajasarjan lukiolaisnuorille. Yhteiset Lapsemme ry on lastensuojelujärjestö, joka tekee työtä maahanmuuttajataustaisten lasten, kansainvälisesti adoptoitujen lasten, etnisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten ja lastensuojelun asiakkaina olevien monikulttuuristen lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin puolesta. (Yhteiset Lapsemme n.d.a.) Työpajasarjassa keskustelimme teemoista identiteetti, yhteiskunnallinen osallisuus ja yhdenvertaisuus sekä rasismi ja vihapuhe monikulttuurisessa viitekehäyksessä. Työpajasarjassa käytimme sosiokulttuurisen innostamisen menetelmiä.

Monikulttuurisuuden huomioiminen osana työpajojemme teemoja on tärkeää ja ajankoh- taista. Monikulttuurisuus on ollut paljon esillä Suomen mediassa etenkin viime vuosina. Esimerkiksi tutkija Maïmouna Jagne-Soreau kritisoi Helsingin Sanomien artikkelissa koko käsitteen käyttöä, sillä hän kokee sen ruokkivan rasismia ja syrjintää entisestään (Tyttö 2017). Ylen artikkelissa taas puhutaan monikulttuurisuuden käsitteen monimut- kaisuudesta, ja että se voi toiselle tarkoittaa samaa asiaa kuin suvaitsevaisuus ja toiselle ääri-islamia (Leppävuori 2015). Suomi ei ole kuitenkaan koskaan ollut yksikulttuurinen maa, eikä monikulttuurisuus ole Suomessa uusi asia (Huttunen – Löytty – Rastas 2005: 16).

Tarve nuorille suunnatuista työpajoista tuli Yhteiset Lapsemme ry:ltä. He halusivat nuor- ten äänen kuuluviin marraskuussa 2017 järjestettävää seminaaria varten, jossa esitte- lemme yhdessä nuorten työpajoissa esiin tulleet asiat. Seminaari ja työpajat kuuluvat osaksi Yhteiset Lapsemme ry:n hanketta nimeltä Monikulttuuristen nuorten Eurooppa – perusoikeuksien toteutuminen, yhteiskunnallinen osallisuus ja identiteetti. Työpajojen teemat syntyivät yhteistyössä Yhteiset Lapsemme ry: kanssa. Suunnittelemalla ja toteut- tamalla nuorille suunnatun työpajasarjan vastasimme Yhteiset Lapsemme ry:n tarpee- seen nuorille suunnatusta toiminnasta ja tulosten esittämisestä seminaarissa. Seminaari on tarkoitettu alan asiantuntijoille sekä kasvatus- ja sosiaalialan toimijoille, järjestöjen edustajille sekä muille kiinnostuneille (Yhteiset Lapsemme ry hankesuunnitelma 2017).

2 Nuoruus

Uusi nuorisolaki määrittelee nuoreksi kaikki alle 29-vuotiaat ihmiset (Nuorisolaki 1285/2016 § 3). Nuoruuden ajanjaksoa voidaan kuitenkin säädellä historiallisesti määrit- tyvällä ajanjaksolla. Esimerkiksi ravitsemuksen parantuminen ja muu yleisen hyvinvoin- nin kehittyminen ovat laskeneet puberteetin alkamisikää. Toisaalta taas nuoruus ajan- jaksoneen on pidentynyt pitkälle kolmannelle vuosikymmenelle. (Nurmi ym. 2014: 143.)

Nuoruus on siirtymistä lapsuudesta aikuisuuteen. Kehitykseen liittyvät monet muutokset, jotka näkyvät fyysisen kasvun ja kognitiivisen kehittymisen lisäksi sosiaalisten suhteiden ja yhteiskunnan rakenteiden kautta. Nuori pystyy kuitenkin vaikuttamaan omaan kehityk- seensä yhä enemmän. Ystävien, harrastusten ja koulutusvalintojen avulla nuori antaa suuntaa elämälleen. Nuoruusajan valinnat ovat myös luomassa pohjaa myöhemmälle elämäkululle ja aikuisuudelle. (Nurmi ym. 2014: 142.)

Ihmisen kehityksessä voidaan nähdä kaksi erityistä kasvu- ja muutosvaihetta, jotka ovat varhaislapsuuden vuodet ja nuoruusikä. Nuoruusiällä tarkoitetaan lapsuuden ja aikuisuuden välille sijoittuvaa kehitysvaihetta. Hyvin lyhyen ajan sisällä nuoren fyysisessä ja psyykkisessä kasvussa tapahtuu merkittäviä muutoksia ja sosiaaliset suhteet muuttuvat. Nuoruusikä voidaan jaotella kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on varhaisnuoruus (11–15-vuotiaat), jolloin kehitystehtävä liittyy kehon muutoksiin. Toinen vaihe on keskinuoruus (16–18-vuotiaat), jolloin kehitystehtävä liittyy puolestaan sosiaalisiin suhteisiin. Kolmas ja viimeinen vaihe on myöhäisnuoruus (18–22-vuotiaat), jolloin kehitystehtävänä on identiteetin muodostuminen. Nuoret kehittyvät kuitenkin kukin omaan tahtiinsa ja tapaansa, vaikkakin tietyt kehitysvaiheet seuraavat toisiaan. Nuoren ihmisen hyvinvointi voidaan nähdä koostuvan turvallisuuden tunteesta, sosiaalisista suhteista, luottamuksesta sekä tulevaisuuteen suuntautuvuudesta. Hyvinvoiva nuori on myös toimintakykyinen, ja halukas vaikuttamaan oman elämänsä tapahtumiin. (Hietala – Kaltiainen – Metsärinne – Vanhala 2010: 39–40.)

Nuoruusvuosina tapahtuu paljon fysiologisia ja hormonaalisia muutoksia. Puberteetti on yksi näkyvimmistä muutoksista nuoren elämässä, jonka saavuttamisesta kertovat kasvupyrähdys ja sukukypsyyden saavuttaminen. Puberteettiin liittyvät muutokset heijastuvat nuoren sosiaaliseen elämään, mikä voi myös vaikuttaa nuoren elämänsuuntaan. Fysiologiset muutokset vaikuttavat myös nuoren käsitykseen itsestään eli minäkuvaan. (Nurmi ym. 2014: 146.)

Nuoren ajattelutaidot kehittyvät varhaisnuoruuden aikana huomattavasti. Kehitys auttaa nuorta hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja omaa tulevaisuuttaan laajemmin. Ajattelun kehittyminen luo pohjaa myös moraalien kehitykselle ja sen periaatteille. Esimerkiksi erilaisten ihmisten näkökulmien ottaminen huomioon omassa ajattelussa on osoitettu olevan yhteydessä moraalisen ajattelun kehitykseen. Ajattelutapojen kehittyminen luo pohjaa nuoren kyvylle rakentaa laajempaa maailmankuvaa ja ideologiaa. (Nurmi ym. 2014: 146–147.) Arvomaailmojen pohtiminen ja maailmankatsomuksellisiin asioihin tutustuminen on myös yksi nuoruuden kehitystehtävistä. Irrottautuminen perheestä luo pohjaa omien mielipiteiden syntymiselle. Nuori voi kantaa huolta esimerkiksi maapallon tulevaisuudesta ja ihmisoikeuksista. Näiden asioiden pohtiminen on tärkeää nuoren identiteetin rakentumisen kannalta. (Hietala ym. 2010: 46.)

Nuori viettää aikaansa saamalla vaikutteita pääsääntöisesti kahdesta eri sosiaalisesta ympyrästä, jotka ovat perhe ja kaverit. Nuoruuteen siirtyessä erityisesti suhde vanhempiin ja perheeseen muuttuu. Nuori saa enemmän itsenäisyyttä ja viettää aikaansa yhä enemmän ikätovereiden kanssa. Vastuu omista päätöksistä kasvaa nuoruuden aikana, joka näkyy itsenäisyyden kasvuna. Vanhemmilla ja kavereilla on kuitenkin suuri vaikutus nuoren minäkuvan kehityksessä. Yksilön ja ympäristön vuorovaikutus voidaan nähdä eräänlaisena tapahtumasarjana, jossa vanhemmat ja kaverit antavat nuorella erilaisia toimintamalleja ja -tapoja. Nuori pystyy vaikuttamaan omaan kehitykseen toiminnallaan ja ominaisuuksillaan, joiden merkitys laajenee nuoruuden edetessä. (Nurmi ym. 2014: 148.)

Ihmisen sosiaalinen ympäristö muuttuu nuoruuden aikana nopeasti. Ihmiseen kohdistuvat odotukset ja vaatimukset muuttuvat iän myötä, joiden onnistunut kohtaaminen luo pohjaa myöhemmälle hyvinvoinnille ja sen myönteiselle kehitykselle. Muuttuvaa sosiaalista ympäristöä on kuvailtu myös erilaisilla roolisiirtymisillä. Esimerkiksi siirtyminen ammattikoulusta ammattiin tai erilaisen roolin omaksuminen vaikuttavat nuoren kehitysympäristöön huomattavasti. (Nurmi ym. 2014: 149.) Fysiologiset muutokset ja kypsyminen, ajattelutaitojen kehitys, sosiaalisen kentän laajentuminen ja sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset ovat luomassa pohjaa nuoren identiteetin kehitykselle. (Nurmi ym. 2014: 150.)

3 Nuorisotyö

Nuorisotyö kohdistuu alle 29-vuotiaisiin. Nuorisotyö on nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemista, aktiivisen kansalaisuuden edistämistä, sosiaalista vahvistamista ja sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Aktiivista kansalaisuutta voidaan edistää, kun nuoren kanssa toimitaan tavoitteellisesti kansalaisyhteiskunnassa. Sosiaalinen vahvistaminen ehkäisee nuoren syrjäytymistä ja se vaatii nuorille suunnattuja toimenpiteitä, jotka parantavat nuoren elämäntaitoja. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016.) Nuorisotyötä tehdään monessa eri muodossa ja toimijoita on sekä julkisella sektorilla että järjestösektorilla. Kummallakin sektorilla toiminta on luonteeltaan syrjäytymistä ennaltaehkäisevää. (Söderlund 2012: 195). Järjestötoimintaan liittyy vahvasti vapaaehtoisuuden käsite. Nuorten keskuudessa järjestötoimintaan osallistuminen on vähentynyt 2000-luvulla. Nuoret eivät pidä sitä tarpeeksi kiinnostavana ja houkuttelevana sekä sitä pidetään vanhanaikaisena alle 15-vuotiaiden keskuudessa. Jotta järjestötoimintaan saataisiin nuoria

enemmän osallistumaan, täytyy nuorisotyötä sekä järjestötoimintaa kehittää jatkuvasti eteenpäin. (Söderlund 2012: 196–197.)

Nuorisotyö pyrkii liittämään nuoria kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseniksi. Tätä tehtävää kutsutaan sosialisaatioksi. Perinteisesti tällä ollaan tarkoitettu kulttuurissa ja yhteiskunnassa olevien arvojen ja toimintamallien siirtämistä uudelle sukupolvelle. Aikanaan se on tarkoittanut enemmän kristillisyyden, isänmaallisuuden, raittiuden ja kuuliaisien kansalaisen ihanteita. Osin näistä on ajan myötä merkitys vähentynyt, mutta vanhat ja perinteiset arvot kuten rehellisyys, toisten kunnioittaminen ja suvaitsevaisuus ovat hyväksytysti pysyneet. Nykyään sosialisaatio ja nuorisotyö nähdään vanhan kulttuuriperinnön säilyttämisen lisäksi sellaisten tietojen, taitojen, arvojen ja toimintatapojen välittämisenä, jotka edesauttavat yhteiskunnan ja yhteisöjen kehittämistä sekä uudistamista. Sosialisaatiolla on tänä päivänä säilyttämisen lisäksi uudistava luonne. (Nieminen 2014: 23.) Sosialisaation lisäksi nuorisotyö pyrkii ohjaamaan nuoren kehittymistä omaksi itseksensä. Tätä kutsutaan personalisaatioksi. Personalisaatio tukee nuorta tunnistamaan, tunnustamaan ja tukemaan tämän yksilöllisyyttä, ainutlaatuisuutta sekä omaleimaisuutta. Nuorisotyön pitäisi tarjota nuorelle mahdollisuus inhimilliselle kasvuille ja innostaville oppimiskokemuksille. Tämä vahvistaa nuoren persoonallisuutta. (Nieminen 2014: 24.)

Nuorten kanssa toimiminen vaatii pohdintaa siitä, millainen nuorisotyö on eettisesti hyväksyttävää, ja mitkä arvot ovat toiminnan pohjana (Rauas 2012: 106). Nuorisotyö on muun muassa yhteiskunnan arvojen välittämistä, mutta hyvän elämän käsitys ja elämän keskeiset päämäärät vaihtelevat kulttuureittain. Jokainen ihminen on kulttuurinsa tuote, mutta jokaisella on silti mahdollisuus vaikuttaa ympäristöönsä. Nykypäivänä kasvatuksen tavoitteina näyttäytyvät samaan aikaan monikulttuurisuuden, ihmisoikeuksien ja maailmankansalaisuuden edistäminen sekä kasvattamiseen vallitsevassa riskiyhteiskunnassa olevaan kilpailuun. (Rauas 2012: 117–118.)

Puhuttaessa monikulttuurisesta nuorisotyöstä ei tarkoiteta ainoastaan maahanmuuttajataustaisten nuorten parissa työskentelystä, vaan sillä tarkoitetaan lisäksi suurempaa ja moninaisempaa kokonaisuutta. Monikulttuurisen nuorisotyön pitäisi tukea vähän aikaa Suomessa asuvien ja huonomman kielitaidon omaavien nuorten lisäksi pitkään Suomessa asuneiden ja vähemmistökulttuureja edustavien suomalaisnuorten kansalaisvalmiuksia. Olennaista on myös tämän työn tekeminen yhdessä suomalaisnuorten kanssa. Monikulttuurista nuorisotyötä on myös suomalaisnuorten kykyjen ja tapojen tukeminen

monikulttuurisessa yhteiskunnassa. (Honkasalo – Souto 2014: 115.) Tämän nuorisotyön kenttään voimme sisältää myös tässä opinnäytetyössä toteutetut työpajat.

4 Osallisuus

Osallisuuden käsitettä käytetään nykyisin paljon ja sillä on monenlaisia merkityksiä (Nivala 2010: 18). Osallisuus voidaan nähdä eräänlaisena kattomääritelmänä, joka kerää alleen erilaisia näkökulmia ja niihin liittyviä käsitteitä. Osallisuuden edistäminen on yksi osa Suomen hallituksen ja koko Euroopan unionin asettamista tavoitteista. Se nähdään yhtenä keskeisenä keinona köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Osallisuus näyttäytyykin 2010-luvun poliittisissa ohjelmissa sekä keinona että tavoitteena edistää yhteiskunnan tasa-arvoa ja yhteenkuuluvuutta. Poliittisten ohjelmien oletuksena on, että osallisuutta lisäämällä kasvatetaan yksilötason hyvinvointia, mikä heijastuu puolestaan koko yhteiskunnan hyvinvointiin. (Raivio – Karjalainen 2013: 12.)

Anu Gretschel on tutkinut paljon nuorten ja lasten osallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Väitöskirjassaan Gretschel tarkastelee kunnan ja nuorten vuorovaikutussuhteita. Tutkimuksen tavoitteena on pyrkiä selvittämään erilaisia kunnan toimintatapoja, jotka estävät tai tukevat nuoria heidän osallisuudessaan. (Gretschel 2002: 11.) Gretschel määrittelee väitöskirjassaan osallisuuden nuoren tunteeksi voimaantumista ja valtautumista. Osallisuusympäristö on silloin laadukas, kun se tukee nuorten voimaantumista ja valtautumista. Osallisuusprojektin onnistumisen kannalta on tärkeää, että nuori kokee pystyvänsä vaikuttamaan prosessin jokaiseen vaiheeseen ideoinnista toteutukseen ja arviointiin saakka. (Gretschel 2002: 93.) Pätevyyden ja merkityksellisyyden tunne lisää nuoren kykyä toimia osana yhteisöä (Gretschel 2002: 179).

Osallisuuden määrittely yhteiskunnallisen osallistumisen kautta on melko yleinen määrittelytapa. Nuorten yhteiskunnallista osallisuutta voidaan edistää muun muassa erilaisilla syrjäytymistä ehkäisevillä toimenpiteillä, kuten vaikutusmahdollisuuksien lisäämisellä. (Nivala 2010: 20.) Yhteiskunnallinen osallisuus ja syrjäytyminen nähdäänkin usein toistensa vastapareina. (Nivala 2010: 20; Raivio – Karjalainen 2013: 13). Osallisuus yhteiskunnassa näyttäytyy oman paikan löytämisellä yhteiskunnan erilaisissa toiminta-alueissa, kuten koulutuksessa ja työelämässä. Osallisuus yhteiskunnassa on myös mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin. Erilaisten sosiaalisten verkostojen puuttuminen tai niiden ulkopuolelle jääminen ovat riskinä syrjäytymiselle. Tämä voi

näkyä välinpitämättömyytenä yhteiskunnallisiin päätöksentekoihin ja niihin liittyviin poliittisiin kysymyksiin. (Nivala 2010: 20.) Osallisuus voidaan nähdä myös yhtenä nuorille kuuluvana perusoikeutena. Nuorisolaki velvoittaa kuntaa järjestämään nuorille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa kaikessa heitä koskevissa asioiden käsittelyissä. (Nuorisolaki 1285/2016 § 24.) Mahdollisuus osallistua päätöksentekoon koskee kaikkia alle 29-vuotiaita (Nuorisolaki 1285/2016 § 3).

Osallisuus voidaan nähdä ilmiönä, joka toteutuu vuorovaikutuksessa erilaisissa yhteisöissä. Nuori voi kuulua samanaikaisesti moneen eri yhteisöön, kuten kouluun, perheeseen, harrastusryhmään, kuntaan ja kaveriporukkaan. Osallisuuden laatua arvioidessa on tärkeää kuulla, miltä nuorista tuntuu eri yhteisöissä. (Kiilakoski – Gretschel 2012: 5.) Osallisuus eri yhteisöissä sekä yhteiskunnallinen osallisuus voidaan myös yhdistää toisiinsa. Tällöin osallisuus näyttäytyy johonkin kuulumisen kokemuksena ja merkityksellisyden tunteena. (Nivala 2010: 19.)

Osallisuus voidaan nähdä myös osana yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyden pohjana on osallisuus. (Eskel – Marttila 2013: 78.) Yhteisöllisyyden kehittyminen voi olla pitkä prosessi. Yhteisöllisyys kehittyy usein kasvuyhteisöissä toiminnallisen toiminnan kautta vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Osallisuus ei kuitenkaan ole pelkästään yksilön ja yhteisön tunne, vaan se näkyy erilaisina tekoina ja tapana toimia toisten ihmisten kanssa. Osallisuus voi olla esimerkiksi yhteistä keskustelua, toimintaa ja yhdessäoloa, joiden avulla luodaan yhteisöllisyyttä. (Eskel - Marttila 2013: 76–77). Kasvattajien yhtenä tehtävänä onkin pyrkiä luomaan ilmapiiri, joka tukee nuorten osallisuutta ja itseilmaisua. Kasvattajan tulisi luoda pedagogisia käytäntöjä, jotka tukevat nuorten osallisuutta ja auttavat heitä ilmaisemaan omia kokemuksiaan, ajatuksiaan ja tunteitaan yhdessä muiden nuorten ja aikuisten kanssa. (Eskel – Marttila 2013: 77.)

5 Sosiokulttuurinen innostaminen ja osallisuus

Sosiokulttuurinen innostaminen voidaan nähdä syntyneen Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen. Innostaminen ei ollut vain uusi tapa tehdä sosiaalityötä, vaan yhteiskunnan tarpeet vaativat sitä. (Hämäläinen – Kurki 1997: 196; Kurki 2000: 11.) Sodan jälkeinen nopea teollistuminen lisäsi kaupungistumista ja työttömyyttä sekä samalla väestön vapaa-aikaa. Yhteiskunnan uudelleen elvyttäminen vaati työväestön kouluttamista ja innostamista. Alun perin sosiokulttuurinen innostaminen oli lähinnä vapaaehtoistyötä,

mutta laajentui 60-luvulla myös muuhun ammatilliseen yhteiskunnalliseen toimintaan. Innostaminen vaikutti aluksi lähinnä Euroopan ja Kanadan ranskankielisillä alueilla, mutta levisi myöhemmin myös muualle maailmaan. (Kurki 2000: 11–12.) Sosiokulttuurisella innostamisella on monia määritelmiä, mutta lähtökohdat ovat kuitenkin aina olleet pedagogisessa tiedostamisessa, osallistumisessa ja luovuuden käytössä. (Kurki 2000:11)

Sosiokulttuurinen innostaminen on erittäin laaja-alaista toimintaa. Innostamisesta tehdyt määritelmät jakautuvat argentiinalaisen Ander-Eggin mukaan kolmeen ryhmään, jotka ovat konservatiiviset, modernit ja transformatiiviset menetelmät. Konservatiivisten eli säilyttävien määritelmien mukaan innostamisessa korostuvat yhteiskunnan ja yhteisön traditionaaliset arvot ja niiden säilyminen. Modernien eli edistyksellisten määritelmien mukaan innostamisessa on kyse kulttuurin säilyttämisestä. Lisäksi innostamisen tavoite on lisätä kulttuurista luovuutta niin, että mahdollisimman moni pääsisi osalliseksi kulttuurin tuotteista. Transformatiivisten eli vallankumouksellisten määritelmien mukaan innostamisen avulla luodaan kulttuurista osallistumista, joka vähitellen luo yhteiskunnan muutosta. (Hämäläinen - Kurki 2000: 201.) Ander-Egg määrittelee sosiokulttuurisen innostamisen seuraavasti:

Sosiokulttuurinen innostaminen on ihmisten elämänlaadun kehittymiseen liittyvien, osallistuvaan pedagogiikkaan perustuvien sosiaalisten käytäntöjen yhdistelmä. Käytäntöjen lopullinen tavoite on edistää ihmisten omaa osallistumista kulttuuriseen kehitykseensä luomalla tilanteita ja mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikaatiolle ja vuorovaikutukselle. (Kurki 2000: 21).

Sosiokulttuurinen innostaminen on osa sosiaalipedagogiikkaa. Yleisin näkemys innostamisen ja sosiaalipedagogiikan suhteesta on, että innostaminen on ammatillista toimintaa, jonka tiedeperusta on lähtöisin sosiaalipedagogiikasta (Hämäläinen – Kurki 1997: 196). Sosiokulttuurisen innostamisen teoriapohja on siis lähtöisin monista eri tieteistä, jotka voidaan tiivistää sosiaalipedagogiikaksi. (Hämäläinen – Kurki 1997: 203). Innostaminen voidaan nähdä kasvatuksellisena toimintana, joka auttaa ihmisiä sosiaalisessa kasvussa ja sosiaalisessa tietoisuudessa sekä sen lujittumisessa (Kurki 2000: 41). Innostamisen avulla myös vahvistetaan kansalaisten yhteishenkeä sekä osallistumista yhteisöjen kehittämiseen (Kurki 2000: 42).

Innostamisen metodologinen lähtökohta on ihmisten oma osallistuminen (Kurki 2000: 88). Osallistuminen on innostamisen ydin. Sosiokulttuurisen innostamisessa on tärkeää luoda sellaisia toimintoja ja metodeja, joiden avulla ihmisten välinen vuorovaikutus ja

osallistuminen mahdollistuvat. Innostamisen tavoitteena on saada aikaan muutoksia yhteiskunnassa tukemalla ihmisten osallistumista. (Kurki 2000: 89.)

6 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuudesta ja siihen liittyvistä käsitteistä keskusteltaessa on hyvä selvittää ensimmäiseksi, mitä kulttuuri tarkoittaa (Huttunen ym. 2005: 17). Kulttuuri on hyvä ymmärtää muuttuvaksi ja erilaisiin prosesseihin liittyväksi. Tämän perusteella myös monikulttuurisuus on aina muuttuvaa ja liikkeessä olevaa. (Rastas – Huttunen – Löytty 2005: 10.) Toisaalta taas kulttuuri nähdään usein hyvin vakaina ja pysyvinä käytäntöinä ja merkityksinä, jotka ovat sidoksissa tiettyyn ajanjaksoon. Kulttuurilla tarkoitamme usein yhteisten merkitysten järjestelmää, joita samaan ryhmään, yhteisöön tai kansakuntaan kuuluvat ihmiset mieltävät omakseen. Tämän käsityksen mukaan kulttuurit edeltävät yksilöä. Yhteiset merkitykset ja käytännöt antavat meille yhteenkuulumisen tunteen johonkin yhteisöön, joka on myös tärkeä osa identiteetin muodostumisen kannalta. (Hall 2003: 85.)

Sanan kulttuuri historia alkaa jo antiikin ajoilta, jolloin sana ”colere” liitettiin maanviljelyyn. 1700-luvulta lähtien kulttuuri liitettiin erityisesti vain länsimaista elämäntapaa ja arvoja muodostaviin kokonaisuuksiin, mutta siirtomaavallotusten myötä laajennettiin koskemaan koko maailmaa. Kuitenkin globalisaation ja ihmisten lisääntyneen liikkuvuuden seurauksena kulttuurin määrittely on saanut yhä monimuotoisemmat tulkintansa. Yksi nykyaikaa kuvaava piirre kulttuurin määrittelyssä on etnisyyden käyttäminen kulttuurin synonyyminä, vaikka ne viittaavatkin käsitteinä hyvin erilaisiin asioihin. Etnisyys viittaa ihmisten yksilöllisyyteen ja tunteeseen kuulua johonkin tiettyyn yhteisöön tai ryhmään. Kulttuuri puolestaan voidaan ymmärtää kollektiivisena tietoisuutena. (Hautaniemi 2001: 12–13).

Suomen monikulttuurisuuden keskusteluun liitetään yleensä käsitteitä suvaitsevaisuus, rasismi, etnisyys, toiseus sekä nationalismi ja kansallisuus suhteessa suomalaiseen yhteiskuntaan (Rastas ym. 2005: 9). Monikulttuurisuus ei kuitenkaan ole pelkästään puhetta vaan se näkyy elämän joka puolella, kuten poliittisissa päätöksissä ja päivittäisissä kohtaamisissa ja toiminnoissa. (Huttunen ym. 2005: 19.) Toisinaan myös esitetään, että suomalaiselle monikulttuurisuudelle tyypillistä on sen nuoruus. Näin ei kuitenkaan ole. (Huttunen ym. 2005: 22.) Monikulttuurisuus ei ole uusi asia Suomessa, sillä Suomi ei ole

koskaan ollut yksikulttuurinen. 1990-luvulla kasvanut maahanmuutto on tehnyt monikulttuurisuudesta ajankohtaisen aiheen uudella tavalla. Monikulttuurinen Suomi ei ole myöskään selvärajainen ja muusta maailmasta irrallinen yhteiskunta, vaan Suomesta ja monikulttuurisuudesta puhuttaessa on kyse ylijärjestyksistä prosesseista. (Huttunen ym. 2005: 16–17.)

7 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyömme prosessi alkoi, kun pohdimme omia mielenkiinnon kohteitamme sekä sitä, millä tavoin mielenkiinnon kohteemme ja tuleva opinnäytetyömme voisi olla kehittävää sosiaalialan työtä. Olimme kiinnostuneita tämän päivän monikulttuurisuudesta Suomessa sekä teemoista kuten identiteetti ja ihmisoikeudet. Olimme yhteyttä monikulttuuriseen lastensuojelujärjestöön Yhteiset Lapsemme ry:hyn ja kerroimme ajatuksistamme opinnäytetyöhömmä. Kävi ilmi, että järjestö on juuri aloittamassa hanketta, joka käsittelee samoja teemoja kuin omat kiinnostuksen kohteemme. Yhteistyö alkoi tästä samantien.

7.1 Opinnäytetyön työelämäkumppani: Yhteiset lapsemme ry

Yhteistyökumppanimme Yhteiset Lapsemme ry on lastensuojelujärjestö, joka tekee työtä maahanmuuttajataustaisten lasten, kansainvälisesti adoptoitujen lasten, etnisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten ja lastensuojelun asiakkaina olevien monikulttuuristen lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin puolesta. Järjestö on perustettu vuonna 1988, ja se on poliittisesti, uskonnollisesti ja ideologisesti sitoutumaton valtakunnallinen kansalaisjärjestö. Toiminnan lähtökohtana on YK:n lapsen oikeuksien julistuksessa ja sopimuksessa määritellyt periaatteet. Perusajatuksena on, että ihmisten ymmärrystä lisättäisiin eri kulttuureista tulleiden ihmisten arkisella kanssakäymisellä. Järjestö tekee monipuolista työtä kuten esimerkiksi kansalaistoimintaa, monikulttuurista lastensuojelutyötä sekä kansainväliseen adoptioon liittyvää toimintaa, jotta voi toimia monikulttuuristen lasten hyvinvoinnin ja tasavertaisen aseman puolestapuhujana. (Yhteiset Lapsemme n.d.a.)

Yhteiset Lapsemme ry on aloittanut hankkeen nimeltä Monikulttuuristen nuorten Eurooppa – perusoikeuksien toteutuminen, yhteiskunnallinen osallisuus ja identiteetti. Hankkeen tarkoituksena on tarkastella Euroopan unionin jäsenmaiden jo kotiutuneiden maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemusta eurooppalaisuudesta ja siihen liittyvien

perusoikeuksien toteutumista osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulmista. Hankkeen tavoitteena on myös tuoda esille ratkaisumalleja maahanmuuttajataustaisten ja monikulttuuristen nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Hankkeen alkuperäisenä tarkoituksena on ollut järjestää muun muassa maahanmuuttajataustaisten ja monikulttuuristen nuorten oma työpajasarja, jossa nuoret pohtivat omaa näkemystään edellä mainituista seikoista erityisesti suomalaisuuden näkökulmasta katsottuna. Nuorten työpajojen lisäksi hankkeessa järjestetään asiantuntijoille sekä kasvatus- ja sosiaalialan toimijoille, järjestöjen edustajille sekä muille kiinnostuneille suunnattu seminaari, johon nuorten ryhmän edustajat tuovat työpajoissa työstehty esityksen. Seminaari suunnitellaan noin 100 ihmiselle. Seminaaripäivässä on myös asiantuntijoiden sekä tutkijoiden puheenvuoroja. (Yhteiset Lapsemme ry hankesuunnitelma 2017.)

7.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Aloitimme suunnittelemaan nuorten työpajasarjaa osana Monikulttuuristen nuorten Eurooppa -hanketta. Tapasimme ensimmäisen kerran keväällä 2017 Yhteiset Lapsemme ry:n yhteyshenkilön sekä järjestön palkkaaman kolmannen ohjaajan kanssa. Kolmannen ohjaajan oli tarkoitus olla apunamme työpajojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kolmannen ohjaajan ei kuitenkaan sovittu olevan mukana ryhmän kokoamisessa tai muussa työpajoihin liittyvässä organisoinnissa. Tapaamisessa päätimme suunnitella ja toteuttaa kolmen työpajan sarjan. Tapaamisemme perusteella työpajojen teemoiksi valikoituivat lopulta identiteetti, osallisuus ja yhdenvertaisuus, sekä rasismi ja vihapuhe. Joista teemaa käsitellään monikulttuurisessa viitekehysessä.

Aloitimme toiminnallisen opinnäytetyön suunnittelun. Toiminnallinen opinnäytetyö on jokin tavoitteellinen produkti eli tuote, esimerkiksi esine, ohjekirja, opas, näyttely, portfolio tai tapahtuma. Lisäksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön on sisällytettävä produktista tehty raportti, jossa täytyy yhdistää alan teoriaa, ammatillista tietoa ja asiantuntemusta. (Vilka – Airaksinen 2003). Tämän opinnäytetyön tuotoksena on tämä kirjallinen raportti ja toteutetut työpajat.

Yhteiset lapsemme ry auttoi meitä ottamaan yhteyttä henkilöihin ja eri yhteisöihin, joista saisimme kerättyä osallistujat työpajoihin. Hankkeen alkuperäinen tarkoitus oli kerätä ryhmä monikulttuurisista suomalaisnuorista. Ryhmän kokoaminen osoittautui kuitenkin hankalaksi. Pohdimme yhdessä Yhteiset Lapsemme ry:n kanssa vaihtoehtoja sille, että

kokoamamme nuorten ryhmä koostuisi pelkästään monikulttuurisen taustan omaavista nuorista. Aloitimme suunnittelemaan yhteistyötä valmiiden ryhmien kanssa kouluissa tai muissa nuorten yhteisöissä. Saimme lopulta yhteistyökumppaniksemme erään pääkaupunkiseudun lukion.

Työpajojen tarkoituksena oli saada nuoret keskustelemaan tärkeistä yhteiskunnallisista teemoista ja esittelemään ajatukset näistä teemoista hankkeeseen kuuluvassa Yhteiset Lapsemme ry:n järjestämässä luentoseminaarissa marraskuussa 2017. Pidämme tärkeänä, että nuoret saavat mahdollisuuden ajatella näitä teemoja uudella tavalla ja oppivat samalla jotain uutta myös itsestään. Nuoret saavat myös luentoseminaarissa mahdollisuuden tuoda oman äänensä kuuluviin. Työpajojen sisältö riippuu täysin siitä, mitä asioita he tuovat siellä esille.

Työpajojen toiminta perustuu sosiokulttuuriseen innostamiseen, jossa pidetään tärkeänä ihmisen luovan ulottuvuuden kehittämistä, yhteiskunnan aktiiviseksi toimijaksi kasvattamista ja oman yhteisön kehitystä. (Hämäläinen – Kurki 1997: 202) Innostamisella on päämääränä myöskin antaa ihmiselle mahdollisuus itsensä löytämiseen ja osallistua ryhmänsä sekä yhteisönsä elämään (Hämäläinen – Kurki 1997: 205).

Alun perin tarkoituksemme oli järjestää työpajat kevään 2017 puolella. Aika kului kuitenkin hyvin nopeasti ja kesä lähestyi, joten päätimme aikataulullisista syistä siirtää työpajat pidettäväksi syksyllä. Työelämäkumppanimme Yhteiset Lapsemme ry toivoi myös kevääksi 2018 työpajoistamme tehdyn ohjekirjan ja opastuksen, jotta samoja työpajoja voidaan toteuttaa järjestössä myöhemmin. Tämän työstäminen ei ole kuitenkaan osa opinäytetyötämme.

8 Teemat työpajasarjassa

8.1 Identiteetti

Identiteetin ja minuuden käsitteillä on jo pitkä historia. Ainakin uuden ajan alun filosofiassa syntyivät ensimmäiset minäteoriat, mutta ne saattoivat saada alkunsa jo antiikin aikana. Stoalaiset pohtivat minuuden ja identiteetin kysymyksiä jo heidän filosofiansa kukoistusaikana, Rooman keisariaikana. Minä, minäkuva ja minäkäsitys ovat läheisessä

suhteessa identiteetin käsitteeseen. 1950-luvulla identiteetti tuli minä-käsitteen suosituksi kilpailijaksi psykoanalytikko Erik H. Erikson myötä. (Rautio 2006: 11–19.)

Identiteettiä ja sen rakentumista kuvataan sen olevan ihmisen käsitys siitä, miten hän kokee oman yksilöllisyytensä, arvonsa ja päämäärät, joihin tämä elämässään pyrkii. Rajat identiteetin etsimiselle tekevät lähiyhteisö ja yhteiskunta, jolloin identiteetti muodostuu vuorovaikutusprosessina omaan ympäristöön. Identiteettiä voidaan tarkastella eri tavalla riippuen siitä, haluaako sitä käsitellä ryhmätasolla vai yksilötasolla. Voimme puhua esimerkiksi sukupuoli-identiteetistä, sosiaalisesta identiteetistä tai kansallisesta identiteetistä. Ihmisen identiteetin kehityksestä ja tasosta riippuen voimme puhua selkiintymättömästä identiteetistä, omaksutusta identiteetistä, etsivästä identiteetistä ja saavutetusta identiteetistä. Identiteetin rakentumista pidetään erityisen tärkeänä ihmisen nuoruuden aikana, mutta nykyään yhä enemmän korostetaan myös aikuisuuden aikana tapahtuvaa identiteetin muodostumista. Identiteetti kasvaa ja kehittyy aina vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Siihen liittyvät ihmisen omat psykologiset ja biologiset ominaisuudet, kuten kiinnostukset, puolustusmekanismit, temperamentti, yksilölliset ja psykologiset tarpeet sekä sosiokulttuurinen ympäristö. (Fadjukoff 2010: 179–188.)

Identiteetistä puhuttaessa selviää, että emme voi pohtia omaa identiteettiämme ilman vuorovaikutusta muihin ihmisiin ja vertailua omia valintojamme muiden valintoihin. Ihminen pyrkii kykyjensä ja halujensa takia yhteenkuuluvuuteen, johon sisältyy myös muun muassa käsitteet empatia ja myötäeläminen. Näin ihminen myös luonnostaan tekee päässään me-he-asetelmia, joissa hän erottaa itsensä ja ”meidät” muista. Ihminen siis luo vastakkaisuuksia, ja eroja sille, mitä me teemme, ja mitä jotkut toiset tekevät. Kun emme ymmärrä ”heidän” tekemisiään sen ollessa itselle häilyvää ja hajanaista, käyttäytymisestä tulee ennakoimatonta, tuntematonta ja tästä johtuen pelottavaa. Turvautuminen ihmisten luokitteluun, erojen tekemiseen ja yhteisten piirteiden löytämiseen meidän ja heidän välillä voi vaihdella riippuen siitä, mitä ajattelemme ja mitä ympäristössämme sillä hetkellä on. (Bauman 1997: 52–55.)

Kulttuurin käsite on hyvä erottaa identiteetin käsitteestä. Molemmat käsitteet ovat isoja ja laajaksi määriteltyjä. Kulttuuri on jonkin yhteisön tai yhteiskuntaluokan omaksuma elämäntapa. Identiteetti on puolestaan oma käsitys suhteessa tähän kulttuuriin. (Anttila 2007: 33–34.) Ihmisen kulttuurinen identiteetti auttaa hahmottamaan ympärillä olevaa maailmaa. Se selittää yhteiskunnassa tapahtuvia asioita ja jäsentää maailman toimintaa. Ihmisen kokemukset vaikuttavat kulttuuriseen identiteettiin, mutta ne eivät määrittele sitä

täysin. (Kuusela 2006: 40–44) Kulttuurista identiteettiä voidaan pitää myös tilannekoh-
taisena ja vaihtelevana. Maahanmuuttajataustaiset voivat tuntea yhteenkuuluvuutta
omaan etniseen ryhmäänsä ja sen kulttuuriin, sekä lisäksi yhteiskunnan valtakulttuuriin.
Identiteetti rakentuu näiden molempien ympärille, ja ihminen voi tuntea olevansa valta-
kulttuurin tai etnisen ryhmänsä jäsen tilanteesta ja tarkoituksesta riippuen. Näiden kult-
tuurien välissä liikkuminen ja tilanteiden sekä vaatimusten tulkitseminen ovat välttämä-
töntä psyykkiselle hyvinvoinnille. (Liebkind 2000: 23–24.) Tutkimusten mukaan ihminen
voi valita tiettyjä symbolisia etnisiä elementtejä osaksi omaa identiteettiään. Etnisyyden
ei tarvitse muodostua määrääväksi identiteetiksi muiden silmissä. Toisaalta uudet tutki-
mukset osoittavat, että ihmisillä, jotka joutuvat ulkonäkönsä vuoksi rodulliseen luokitte-
luun ryhmän keskellä, mahdollisuudet syrjivään kategorisointiin kasvavat ja mahdollisuu-
det oman etnisyyden korostamisen vaihtoehtoihin kapenevat. (Haikkola 2012: 21.)

8.2 Yhteiskunnallinen osallisuus

Niin kuin aikaisemmin on käynyt ilmi, osallisuus on laaja käsite ja sitä voidaan tarkastella
monesta eri näkökulmasta (Nivala 2010: 18). Nuorten kanssa päätimme käsitellä osalli-
suutta yhteiskunnallisen osallisuuden kautta, koska se näyttäytyy nuorten elämässä
opintojen ja tulevaisuuden ammatin valinnan myötä. Osallisuuden määrittely yhteiskun-
nallisen osallisuuden kautta on myös melko yleinen määrittelytapa (Nivala 2010: 20).
Osallisuus on myös jokaisen nuoren perusoikeus. Nuorisolaki velvoittaa kuntaa järjestä-
mään nuorille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakun-
nallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyssä. Lisäksi nuoria tulee
kuulla kaikissa heitä koskevien asioiden käsittelyssä. (Nuorisolaki 1285/2016 § 24.) Mah-
dollisuus osallistua päätöksentekoon koskee kaikkia alle 29-vuotiaita. (Nuorisolaki
1285/2016 § 3).

Yhteiskunnallinen osallisuus nähdään syrjäytymisen vastaparina. Yhteiskuntaan kuulu-
misen kokemusta uhkaavat koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen. Välinpitä-
mättömyys yhteiskunnalliseen hyvinvointiin ja poliittiseen päätöksentekoon liittyvissä ky-
symyksissä ovat myös riskinä syrjäytymiselle. Yhteiskunnallinen osallisuus on tietoi-
suutta ja mukana olemista yhteiskunnan eri toiminta-alueilla, kuten työelämässä, sosi-
aalisen vuorovaikutuksen verkostoissa, koulutuksessa sekä poliittisessa päätöksente-
ossa. (Nivala 2010: 20.)

Nuoruutta voidaan pitää erityisenä elämänvaiheena, johon liittyy uuden opettelua ja minäkuvan kehittämistä. Oppimisen kannalta nuorille tulee antaa mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja sen toteutukseen. Vastuun antaminen ja luottamus antavat nuorille itseluottamusta ja motivaatiota osallistua aktiivisemmin yhteiskunnan eri toiminta-alueilla. (Ukkonen 2010: 110.) Nuorena saatu usko vaikutusmahdollisuuksiin kasvattaa nuorten halua myös vaikuttaa asioihin tulevaisuudessa. Jo nuorena opittu osallisuus sitoo häntä tiiviimmin osaksi yhteiskuntaa ja syrjäytymisen riski pienenee. (Euroopan nuorisoportaali n.d.)

8.3 Yhdenvertaisuus

Suomen perustuslaissa sanotaan kaikkien ihmisten olevan yhdenvertaisia lain edessä. Perustuslain mukaan ketään ei saa eriarvoistaa iän, sukupuolen, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella ilman hyväksyttävää perustetta. (Perustuslaki 731/1999 § 6.) Suomessa yhdenvertaisuutta edistetään lisäksi yhdenvertaisuuslailla. Yhdenvertaisuuslaissa myös ehkäistään syrjintää ja tehostetaan syrjinnän kohteeksi joutuneen henkilön oikeusturvaa. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 1.)

Suomessa syrjintälainsäädäntö on saanut vaikutteita Euroopan unionin oikeudesta. Syrjintä kielletään Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa ja annetaan EU:n lainsäädäntöelimille toimivaltaa ryhtyä lainsäädäntötoimiin syrjinnän kieltämiseksi. Perustamissopimuksessa viitataan syrjinnän kiellon lisäksi mahdollisuudesta tasa-arvoisuuteen ja tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamiseen. Syrjintäkielto tarkoittaa, että ihmistä ei saa asettaa eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Syrjintäkiellot toteuttavat kääntäen yhdenvertaisuuden vaatimusta ihmisten kohtelemisesta samoin perustein. (Ahtela – Bruun – Koskinen – Nummijärvi – Saloheimo 2006: 33.)

8.4 Rasismi

Rasismien käsitteellinen sisältö liittyy yleensä rotuun, mutta suomalaisessa kielenkäytössä se yleensä ymmärretään useimmin syrjintänä, kuten ikä- ja sukupuolirasismi. Tämän mukaan rasismi on siis pääosin syrjintää, mutta kuitenkin kaikki syrjintä ei johdu rasismista. Rotuun liittyvän rasismien juuret ovat peräisin jo 1400-luvulta, jolloin tiedemiehet luokittelivat ihmiset niiden fyysisen erilaisuuden perusteella. Tämän mukaan ihmisten

fyysiset ominaisuudet, kuten ihonväri tai kasvojen piirteet, selittävät ihmisten älyllistä osaamista. Vaikka tieteellinen tutkimus on sittemmin osoittanut kyseisen luokittelutavan vääräksi, on tämä säilynyt ihmisten käsityksissä aina tähän päivän saakka. Tyypillistä rasismille ovat myös omat mielikuvat paremmuudestaan suhteessa toisiin fyysisesti erilaisiin ihmisiin. Etnisesti erilaiseen ryhmään kuuluviin ihmisiin syntyy ennakkoluuloja ja mielikuvia, joiden vuoksi heitä pidetään jollain tavalla huonompina ihmisinä. Ihmisiä luokitellaan myös heidän kulttuurin ja uskonnon perusteella. Kulttuuri siis nähdään yhtenä selittävänä tekijänä yksilön menestymisen perusteella. Esimerkiksi tiedotusvälineiden luoma kuva muslimeista on edesauttanut ihmisten ennakkoluulojen syntymistä, jotka ovat esteenä heidän työllistymiselle. (Hautaniemi 2001: 25–27.)

Anna Rastas tutkii väitöskirjassaan (2007) monikulttuuristen lasten ja nuorten rasismien kokemuksia ja arjessa kohdattuja tilanteita. Tutkimuksen kohdejoukkoon valituilla lapsilla ja nuorilla on siteet sekä Suomeen että jonnekin muualle. Suomalaisessa keskustelussa rasismi on yleensä määrittynyt lähinnä syrjinnäksi sekä rasistiseksi asenteiksi ja väkivalaksi. Kuitenkin rasismilla on monia erilaisia ilmenemismuotoja. (Rastas 2007: 11–12.) Laadullisen tutkimuksen kohderyhmänä ovat Suomessa jo kauan asuneet nuoret, joilla on transnationaaliset juuret. Kohderyhmän valintaa Rastas perustelee sillä, että suomalaisen yhteiskuntaan kasvaneiden nuorten rasismien kokemuksia on vaikea selittää muulla kuin rasismilla tai ennakkoluuloilla. Tutkimuksien haastattelut sijoittuvat pääasiassa 1990–2000-luvuille, jolloin Suomea on aloitettu pitämään monikulttuurisena yhteiskuntana. Haastattelujen lisäksi aineisto koostuu Rastaa tekemistä muistiinpanoista, jotka liittyvät kohdejoukkoon kuuluvien ihmisten elämään. Tutkimus osoittaa, että rasismia kohtaavat myös Suomessa suomalaisiksi kasvaneet monikulttuuriset juuret omaavat henkilöt. (Rastas 2007:15–16.)

Tilastojen perusteella voidaan olettaa rasismien kasvusta Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulun tekemän selvityksen mukaan Suomen poliisin tietoon tuli vuonna 2015 1250 epäiltyä viharikosta, mikä on yli puolet enemmän kuin vuonna 2014. Vuonna 2015 tehtiin myös merkittävästi enemmän rikosilmoituksia, joista löytyi rasistisia piirteitä kuin aikaisempina vuosina. Vuonna 2015 Suomeen saapui yli kymmenkertainen määrä turvapaikanhakijoita verrattuna edellisiin vuosiin. Turvapaikanhakijoihin kohdistunut keskustelu sai kuitenkin paljon negatiivista julkisuutta osakseen, mikä voi madalluttaa kynnystä tehdä rikosilmoitus. Myös sosiaalisessa mediassa käytävä keskustelu voi vaikuttaa tuloksiin. (Tihveräinen 2016: 4,13.)

8.5 Vihapuhe

Vihapuhe on etenkin viime vuosikymmenen aikana noussut ajankohtaiseksi aiheeksi. Internetin ja sosiaalisen median kasvu ja suosio ovat varmasti helpottaneet oman mielipiteen esiin tuomista. Kansan keskuudessa vihapuhe saa monia erilaisia tulkintoja. Tämä johtuu siitä, että Suomessa vihapuhetta ei ole tarkasti määritelty. Yleisesti vihapuhe nähdään tarkoituksenmukaisena halveksuntana tiettyä yksilöä tai ihmisryhmää kohtaan. Vihapuhe voidaan kuitenkin lähestyä monen eri näkökulman kautta, kuten puheen ja kielen välityksellä, vainoamisen kautta sekä oikeudellisen näkökulman kautta. (Neuvonen 2015: 15–16.)

Suomen laissa ei siis määritellä vihapuhetta, mutta kiihottaminen kansakuntaa vastaan ja uskonrauhan rikkominen voidaan katsoa rassistiseksi vihapuheeksi. Mahdollisia muita vihapuheen muotoja ovat myös kunnianloukkaus, yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen, laitton uhkaus ja vainoaminen. Hyvin tyypillistä vihapuheelle on arvioida jokin ihmisryhmä – tai yksilö muita alempiarvoisemmaksi jonkin sille tyypillisen ominaisuuden perusteella. Vihapuheen on myös usein tarkoitus vahvistaa oman ryhmän yhtenäisyyttä sekä valta-asemaa. (Pöyhtäri 2015: 247–248.)

Nykypäivänä vihapuheen merkittävä ilmenemiskaipa on internet ja sosiaalinen media, josta vihapuhe myös helposti leviää muuhun julkiseen keskusteluun. Internetissä julkaisukynnys on matalampi ja oman mielipiteen saa julki hyvin nopeasti ilman suurempaa miettimistä sen seurauksista. Verkossa voi myös toimia anonyymisti, mikä varmasti myös mataloittaa kynnyksen oman mielipiteen esiin tuomiseen. Samalla kun internet tuo laajemmat mahdollisuudet omien mielipiteiden ilmaisemiseen, se myös voi kaventaa omaa näkemystä asioista. Usein ihmiset valikoivat tarkasti lukemansa uutiset oman mielenkiinnon mukaisesti ja välttävät näin poikkeavista mielipiteistä. Keskustelu samanmielisten ihmisten kanssa voi helposti mennä myönteisten asioiden edistämisen sijaan vihanlietsonnan puolelle. (Pöyhtäri 2015: 249.)

Vihapuhe ilmiönä tuo haasteita myös medialle. Vihapuheen ja sananvapauden välisestä rajanvedosta käydään usein kiivasta taistelua juuri median välityksellä. (Pöyhtäri 2015: 241.) Onko joidenkin julkaisujen julkistamatta jättäminen sananvapauden rajoittamista vai lietsoko niiden julkaisu vain vihapuhetta? (Pöyhtäri 2015: 246). Uutismedian perustana on kuitenkin sananvapaus. Sananvapauden avulla ylläpidetään ja edistetään ihmis-

ten oikeuksia omaan mielipiteensä ja sen julkaisemiseen sekä turvataan yksilöiden vaikutusmahdollisuuksia osallistua julkiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Sananvapausajattelun mukaan valtion tulisi mahdollisimman vähän puuttua yksilön elämään ja sananvapauden käyttöön. Yksilön sananvapaus on myös kirjattu Suomen perustuslakiin. Toisaalta taas laajassa sananvapaudessa korostuu vastuu ja eettisyys. Totuudessa pysyminen vaatii aktiivista tiedonhakua sekä kykyä ajatella kriittisesti. (Pöyhtäri 2015: 244–245)

9 Opinnäytetyön kehittämistehtävä

Opinnäytetyömme keskeisenä tavoitteena on saada nuoret pohtimaan omaa identiteettiään ja mahdollisuuksiaan vaikuttaa omaan elämäänsä sekä ympärivään yhteiskuntaan monikulttuurisuus huomioiden. Omaan itseensä tutustumisen kautta tarkoitus on lisätä nuorissa yleistä suvaitsevaisuutta muihin ihmisiin ja pohtia omia käsityksiä monikulttuurisuuteen liittyen. Työpajojen avulla nuoret saavat mahdollisuuden osallistua aktiivisesti ja tuoda omat mielipiteensä julki. Työpajojen toiminnassa on hyödynnetty sosiokulttuurista innostamista, jonka lähtökohtana on juuri ihmisten oma osallistuminen toiminnan kautta. (Kurki 2000: 88). Sosiokulttuurisen innostamisen käytetyimpänä menetelmänä voidaan nähdä projektiluontoinen toiminta. (Kurki 2000: 120). Sosiokulttuurisen innostamisen projekti tulisi herättää ja kehittää ihmisen yksilöllistä vahvuutta ja kypsyttää. Projektissa osallistujien on tärkeää oppia toimimaan yhdessä ja tekemään päätöksiä kuuntelemalla toinen toisiaan. Yhdessä työskentelyn, jakamisen ja etsinnän avulla opitaan elämään yhdessä toisten kanssa sekä ratkaisemaan konflikteja dialogin avulla. Näin luodaan toimivia ryhmäprosesseja ja ryhmiä. (Kurki 2000: 121.) Sosiokulttuurisen innostamisen toiminnan kautta tulisi saada aikaan muutoksia yksilöissä ja ryhmässä, jotka mahdollistuvat ihmisen osallisuuden tukemisella. (Kurki 2000: 89).

Opinnäytetyömme kehittämistehtävänä on suunnitella ja toteuttaa työpajasarja osana Yhteiset Lapsemme ry:n hanketta. Opinnäytetyömme vastaa siis Yhteiset Lapsemme ry:n tarpeeseen suunnitella ja toteuttaa työpajat, joiden tulokset esitellään Monikulttuuriset nuoret Euroopassa -seminaarissa. Seminaarissa nuoret saavat äänensä kuuluviin myös laajemmalle kuulijakunnalle. Nuoret esittelevät työpajoissa tehtyjä tuotoksia ja kertovat itse palautteensa heidän kanssa käydystä kolmen työpajasarjasta. Seminaari on myös nuorten kanssa tehdyn projektin päätöstapahtuma. (Liite 1.)

Nuorten palautteen ja työpajoissa havaittujen kehityskohteiden perusteella Yhteiset lapsemme ry on toivonut työpajoista tehtäväksi jatkokehitetyn työpajasarjan, josta tulisi osa Yhteiset lapsemme ry:n Ole rohkea ja reilu -työpajatoimintaa. Ole rohkea ja reilu -työpajatoiminnan tavoitteena on edistää moninaisuuden ymmärrystä ja arvostusta sekä vahvistaa välittämisen ja puuttumisen taitoja nuorten keskuudessa. (Yhteiset Lapsemme ry n.d.b.) Toiminta tehdään vapaaehtoisten voimin, joiden koulutuksesta vastaa Yhteiset lapsemme ry. Ole rohkea ja reilu -työpajatoiminnassa on työpajoja pienille lapsille (2–6-vuotiaat), koululaisille (6–9-vuotiaat) ja nuorille (13–17-vuotiaat). Työpajoissa käytetään taidelähtöisiä ja toiminnallisia menetelmiä sekä käydään ohjattua keskustelua. (Yhteiset Lapsemme ry n.d.c.) Meidän kehittelemämme työpajasarja on hyvä lisä Ole rohkea ja reilu -työpajatoimintaan, sillä se on suunnattu pääosin yli 16-vuotiaille ja sen voi myös toteuttaa aikuisten työyhteisöissä.

9.1 Aiempia työpajoja monikulttuurisuudesta

Monikulttuurisia työpajoja järjestetään myös muiden järjestöjen osalta Suomessa jonkin verran. Yhteiset Lapsemme ry:n lisäksi muun muassa Walter ry, lastenkulttuurihanke Taikamatto ja Suomen Punainen Risti tarjoavat pajoja tilattuina lapsille, nuorille ja erilaisille yhteisöille. Walter ry järjestää pajoja yläasteikäisille, joissa vetäjinä toimivat monikulttuurisen taustan omaavat urheilijat. Näissä käydään läpi suomalaisuutta, monikulttuurisuutta, identiteettiä ja syrjintää. Taikamatto tarjoaa monikulttuurisia työpajoja ala-aste- ja yläasteikäisille käyttäen taiteen eri keinoja kuten musiikkia, sanataidetta ja äänitaidetta. Suomen Punaisen Ristin Ei Rasismille! -hanke tarjoaa rasismiin puuttumisen työpajoja teatterimenetelmin kaikenikäisille ryhmille. (Walter ry n.d.; Taikalamppu n.d.; Suomen Punainen Risti n.d.a.)

Monet eri järjestöt ja järjestöjen hankkeet kuten Ei rasismille!, Maailmankoulu, Plan International Suomi, Ei vihapuheelle sekä SEIS-projekti pitävät koulutus- ja työpajamateriaaleja avoimesti saatavilla sivustoillaan, jotta niitä voidaan hyödyntää opetuksessa ja kasvatuksessa. Materiaalit ovat suunnattu käytettäväksi pääosin lasten ja nuorten kanssa, mutta voidaan soveltaa käytettäväksi kaikenlaisten ryhmien kanssa. Kaikki hankkeet ja järjestöt tukevat rasisminvastaista toimintaa, suvaitsevaisuutta ja yhdenvertaisuuden edistämistä. Materiaaleja voidaan hyödyntää kouluopetuksessa tai nuorisotyössä. (Suomen Punainen Risti n.d.b.; Maailmankoulu n.d.; Plan International Suomi n.d.; Ei vihapuheelle 2014; Oikeusministeriö n.d.) Lisäksi Kulttuurikameleontit ry on jul-

kaissut Toisella katsomalla - maahanmuuttajista maahan muuttajiin -kirjan, jossa on erilaisia elämäntarinoita ja artikkeleja, sekä lukio- ja ammattikouluikäisille nuorille suunnattuja harjoituksia, joiden kautta monikulttuurisuutta voidaan käsitellä. (Jyrkiäinen – Sievänen – Stenbäck – Suvilaakso 2011.)

9.2 Aiempaa tutkimusta osallisuudesta

Anu Gretschelin väitöskirja *Kunta nuorten osallisuusympäristönä* valmistui vuonna 2002 Jyväskylän yliopistosta. Väitöskirjassaan Gretschel tarkastelee kunnan ja nuorten vuorovaikutussuhteita. Tutkimuksen tavoitteena on pyrkiä selvittämään erilaisia kunnan toimintatapoja, jotka estävät tai tukevat nuoria heidän osallisuudessaan. (Gretschel 2002: 11.) Gretschelin väitöskirjan mukaan nuorten osallisuus näyttäytyy tunteena. Voimaantumisen ja valtautumisen avulla nuorten osallisuuden tunne kasvaa sekä kyky toimia yhteisönsä jäsenenä kehittyä. Gretschel määrittelee tutkimuksessaan nuorten osallisuuden ei-osallisuustarinoiden kautta kertomalla, mitä se ei ainakaan ole. (Gretschel 2002: 89.) Ei-osallisuustarinoissa ilmenee nuorten haastattelujen perusteella, kuinka he ovat joutuneet pettymään omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Muutokset tapahtuvat hitaasti. Nuoret eivät välttämättä osaa tai tiedosta omia vaikutusmahdollisuuksiaan. (Gretschel 2001: 89.)

Kuntien luomassa osallisuusympäristössä on kyse nuoren ja kuun kuntayhteisön välisen vuorovaikutuksen kehittämistä. Gretschelin tutkimuksen osallisuustoiminta oli nuorten projektitoimintaa. (Gretschel 2002: 184.) Gretschel puhuu tutkimuksessaan adaptereista osallisuusympäristöinä. Adapteri kiinnittyy toisessa päässä nuoriin ja toisessa päässä aikuisten erilaisiin vuorovaikutuskentille. Jos vuorovaikutussuhde toimii, voidaan puhua nuorten onnistuneista vaikutusmahdollisuuksista kuntayhteisöissä. Tämä edellyttää nuorten ja nuoruuden arvostamista. (Gretschel 2002: 185.) Vaikka aikuinen on motivoitunut osallisuusympäristön kehittämiseen, voi olla mahdollista, ettei nuori ole kiinnostunut vaikutusmahdollisuuksistaan. Tärkeää on tarjota nuorille alusta lähtien mahdollisuuksia ideoinnista toteuttamiseen asti. Tämä motivoi nuoria jatkamaan toimintaa sekä laajentaa tietoa vaikutusmahdollisuuksista nuorien keskuudessa. (Gretschel 2002: 186.) Nuorille suunnatuissa osallisuusprojekteissa nuorille tarjotaan kansalaisuuden elementtejä. Projektien kautta nuorille on mahdollista syntyä tunne osallisuudesta ja vaikuttamisesta omassa kuntayhteisössään. Osallisuusympäristön eli adapterin toimiessa parhai-

ten siinä lasketaan nuorten maailma osaksi kuntayhteisöä. Tällöin kunnan on juuri panostettava osallisuusympäristön laatuun. (Gretschel 2002: 190.) Osallisuusympäristön laatua kuvaavat nuorten tunteet osallisuudesta ja onnistumisesta (Gretschel 2002: 182).

Suomalaiset kunnat ovat jo edistyneet lasten ja nuorten osallisuuden huomioidussa. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen vaatii kuitenkin kunnan toiminnan muuttamista ja jatkuvaa arviointia. (Kiilakoski 2007: 17.) Osallisuutta voidaan tarkastella kasvatuksellisena toimintana, joka on vuorovaikutuksellinen prosessi. On osattava luoda sellaisia rakenteita, jotka mahdollistavat nuorten osallisuuden ja siihen kasvamisen. (Kiilakoski 2007: 17.) Vaikka osallisuudelle olisi luotu hyvät puitteet, se ei tarkoita, että sitä tapahtuu. Lapsia ja nuoria olisi hyvä kouluttaa osallisuuteen. Koulutuksen suunnittelu ja toteutus takaisi sen, että toiminnassa ja päätöksenteossa ei tapahtuisi tietämättömyyden takia suuria virheitä. Koulutuksen järjestäminen vaatisi aikaa ja resursseja, mutta pidemmällä aikavälillä kunnan eri osapuolet hyötyisivät siitä ja tyytyväisyys kasvaa osallisuuden myötä. (Andersson 2007: 161.)

10 Työpajasarjan suunnittelu ja toteutus

Yhteistyökumppanimme avustuksella saimme yhteydenoton erään pääkaupunkiseudun lukion opettajalta, joka oli kiinnostunut hyödyntämään työpajojamme opetuksessa. Sovimme tapaamisen opettajan kanssa koululle toukokuun lopulle, ja esittelimme yhdistyksen, hankkeen ja siihen liittyvät työpajat sekä opinnäytetyön aiheemme. Opettaja kertoi luokkansa olevan IB-luokka, jossa on myös täysin englanninkielisiä oppilaita. Opettaja toivoi, että työpajat voitaisiin järjestää osana CAS-ohjelmaa, joka on pakollinen kurssi IB-luokkalaisille.

International Baccalaureate Diploma Programme eli lyhennettynä IB-luokka on kansainvälinen ylioppilastutkinto. IB-linjan opetus käydään englanniksi. Ylioppilastutkinto kestää kokonaisuudessaan kolme vuotta eli vastaa kestoaltaan suomalaista kolmivuotista lukiota. IB-linjan ensimmäinen vuosi on kuitenkin valmistava vuosi, jolloin muun muassa totutellaan käyttämään englannin kieltä opiskelukielenä. IB-linjalla opiskelija opiskelee pääsääntöisesti kuutta eri ainetta. Näiden lisäksi jokaisen tulee suorittaa kolme erikokoisuutta, jotka eivät kuulu suomalaiseen ylioppilastutkintoon. Yksi näistä kurssikokonaisuuksista on CAS-ohjelma, joka on lyhenne sanoista creativity, activity ja service. CAS-ohjelma toteutetaan lukion aikana ja se laajuudeltaan noin 150 tuntia. CAS-

ohjelmaan liitetty toiminta voi olla liikuntaa, taidetta tai yhteiskuntapalvelua. Työpajojemme toiminta on suunniteltu osaksi CAS-ohjelmaa, jonka tavoitteena on, että opiskelijat kiinnostuisivat yhteiskunnallisista asioista ja saisivat samalla vastapainoa akateemisella opiskelulle. (Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu n.d.) IB-linjan opiskelijat saavat vapaasti valita tavan CAS-ohjelman suorittamiselle, joten työpajojemme osallistuminen on oppilaille vapaaehtoista.

Sovimme jatkavamme yhteistyötä työpajojen merkeissä koulujen alkaessa uudestaan syksyllä. Sovimme myös alustavasti työpajojen esittelypäivästä. Elokuun alussa otimme uudestaan yhteyttä opettajaan ja sovimme työpajojen esittelystä ulkoilualue Luukkiin, jolloin koko ryhmä olisi paikalla toisen projektin merkeissä. Esittelimme työpajat oppilaille ja saimme 10 ilmoittautujaa. Sovimme pitävämme työpajat koululla, jotta oppilaiden olisi mahdollisimman helppo osallistua työpajoihin pitkien koulupäivien jälkeen. Pyrimme myös ottamaan huomioon oppilaiden lukujärjestykset työpajojen aikatauluissa.

Aloitimme työpajojen sisällön suunnittelun yhdessä kolmannen ohjaajan kanssa, joka oli yhteistyökumppanimme toive. Aloitimme suunnittelun jo keväällä, mutta työpajojen siirtäessä syksylle siirsimme myös sisällön suunnittelun syksylle. Tapasimme kolmannen ohjaajan kanssa muutaman kerran työpajojen suunnittelun merkeissä. Suunnittelimme kolme työpajaa noin 10 henkilölle. Suunnittelimme jokaisen työpajan noin kahden tunnin kestoiseksi.

Työpajojen sisällön suunnitteluun meni yllättävän paljon aikaa, koska emme halunneet ohjailla nuorten keskustelujen suuntaa millään tavalla. Tarkoituksena on herättää nuoria pohtimaan työpajojen teemoja syvällisemmin ja saada nuorten ääni kuuluviin. Työpajasarjamme sisällön suunnittelussa on hyödynnetty aikaisempien monikulttuurisuuteen liittyvien työpajojen avoimia materiaaleja ja sisältöjä, joita olemme muokanneet oman tarkoituksemme mukaisiksi.

10.1 Identiteetti tutuksi - työpajan suunnitelma

Identiteetti tutuksi -työpajan teemana on identiteetti. Identiteetin kehittyminen on tärkeä osa nuoren kehitystä. Erilaiset fysiologiset muutokset ja kypsyminen, ajattelutaitojen kehitys, sosiaalisen kentän laajentuminen ja sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset

ovat luomassa pohjaa nuoren identiteetin kehitykselle. (Nurmi ym. 2014: 150.) Identiteetti tutuksi -työpajan tavoitteina ovat pohtia omalle identiteetille ominaisia piirteitä sekä siihen liittyviä odotuksia.

Nuoret saapuvat paikalle suoraan koulusta, joten tarjoamme ennen työpajan alkua välipalaa. Työpaja alkaa ohjaajien esittelyllä. Samalla kerromme Yhteiset Lapsemme ry:stä ja meneillä olevasta hankkeesta. Kerromme myös tulevasta seminaarista ja työpajojen teemoista ja niihin liittyvästä monikulttuurisuudesta. Työpajaan osallistujat ovat kaikki samalta luokalta, joten oletamme heidän olevan jokseenkin tuttuja keskenään. Me olemme osallistujien kanssa kuitenkin vieraita toisillemme, joten toiminta alkaa tutustumisleikillä. Tutustumisleikki on myös tärkeää ryhmäytymisen ja ryhmään kuulumisen tunteen kannalta. Ryhmäytyminen luo myös turvallisemman ilmapiirin tuoda omia mielipiteitään ilmi. (Ryhmäytymisopas n.d.) Tutustumisleikkinä työpajassamme toimii lankakeräleikki, jonka ideana on opetella toistemme nimet ja kertoa kiinnostuksen kohteistamme. Ensimmäinen osallistuja kertoo nimensä ja kiinnostuksen kohteensa ja heittää lankakerän jollekin toiselle ringissä olevalle. Toiminta jatkuu samalla tavalla, kunnes kaikki osallistujat ovat käyty läpi. Langasta on syntynyt sokkelo, jonka purkaminen lähtee viimeisestä osallistujasta. Hänen tehtävänsä on kertoa edellisen nimi ja kiinnostuksen kohde. Toiminta jatkuu samalla tavalla, kunnes aloittajalla on koko lankakerä. Hänen tehtävä puolestaan on muistella kaikkien osallistujien nimet ja kiinnostuksen kohteet.

Tutustumisen jälkeen otamme käyttöön valokuvalliset kuvakortit. Kuvakorteista on tarkoitus valita yksi tai useampi kortti, jotka kuvastavat jollakin tavalla itseäsi. Kun kuvat on valittu, jokainen esittelee vuorollaan valitsemansa kortit ja kertoo siitä niin paljon kuin haluaa. Koimme, että kuvakorttien avulla on helpompi kertoa jotakin itsestään sekä omasta identiteetistään. Näin pääsemme orientoitumaan päivän teemaan.

Seuraavaksi jatkamme keskustelua kertomalla oman roolimallin tai ihmisen, jota esimerkiksi seuraa sosiaalisessa mediassa. Erilaisten roolien ja roolimallien merkitys nuoren identiteetin kehittymiselle on suuri. Elämän suuntaa etsivä nuori helposti astuu erilaisiin aikuisten rooleihin ja asemiin. Nämä roolit ja asemat vaikuttavat siihen, millaisen identiteetin nuori rakentaa itselleen. (Nurmi ym. 2014: 160.) Tämän jälkeen otamme keskusteluun mukaan identiteetin käsitteen. Nuoret saavat ensimmäiseksi itse määritellä, mitä käsite heidän mielestään tarkoittaa. Sen jälkeen ohjaajat käyvät läpi identiteetin käsitettä.

Katsomme vielä Momondon tekemän mainosvideon, jossa eri kansallisuuksia edustavat ihmiset saavat tietää DNA -testien perusteella oman alkuperänsä (Momondo n.d). Vaikka Momondon video on tehty mainostarkoituksella, koemme videon avaavan hyvin sitä, miten ihmiset voivat olla takertuneita omaan kansalliseen identiteettiinsä. Haluamme videon näyttämällä osoittaa nuorille, kuinka ihmisen omat ennakkoluulot ja ajatukset voivat muuttua, kun selvittää oman todellisen syntyperänsä. Nuoret saavat hetken keskustella videosta heränneistä kysymyksistä. Lopputuotoksena nuoret saavat tehdä A2 -kokoiselle paperille lehdestä leikattavien kuvien ja värikynien avulla oman näkemyksensä identiteetistään. Tämän jälkeen kaikki ryhmät esittelevät omat tuotoksensa. Lopuksi nuoret antavat palautetta työpajan sisällöstä. Palautetta varten olemme tehneet valmiiksi "fiilisjanan", johon nuoret voivat merkitä työpajan jälkeen kuinka onnistunut työpaja oli heidän mielestään (Liite 3). "Fiilisjanan" avulla saamme helposti palautetta työpajan sisällöstä.

10.2 Identiteetti tutuksi -työpajan toteutus ja arviointi

Saavuimme koululle puoli tuntia ennen sovittua työpajan alkua. Laitoimme ostamamme välipalat valmiiksi esille pöydille ja asettelimme materiaalit valmiiksi. Oppilaita alkoi tulla paikalle ja heille tarjottiin välipalaa ennen varsinaisen pajan aloittamista. Aloitimme nuoriin tutustumisen jo välipalan syönnin aikana. Osallistujia tuli kaiken kaikkiaan paikalle viisi, joka oli odotettua vähempi määrä. Yksi osallistujista oli englanninkielinen. Kerroimme osallistujille pajan kestoksi noin kaksi tuntia. Oppilaat kertoivat saaneen opettajalta informaation, että paja kestäisi vain tunnin ja 15 minuuttia. Jouduimme työpajan alkaessa miettimään, miten ehdimme käydä työpajan vaiheet läpi.

Aloitimme työpajan esittelemällä itsemme ja hankkeen. Kysyimme luvan kuvaamiselle. Kolmas ohjaaja käänsi suomenkielisen esittelypuheenvuoron yhdelle osallistujalle englanniksi. Jatkoimme työpajaa tutustumisleikillä lankakerän kanssa. Ohjaaja aloitti ja kävimme kaikki osallistujat sekä ohjaajat läpi. Nuoret vaikuttivat innokkailta kertoessaan itsestään jotakin muille. Kerätessämme lankakerää takaisin rullalle huvitusta syntyi, kun yritimme muistella mitä muut olivat sanoneet itsestään. Kävimme tutustumisleikin läpi englanniksi. Tunnelma oli tutustumisleikin jälkeen rentoutunut ja odottavainen.

Seuraavaksi jokainen sai valita kaksi kuvakorttia korteista, jotka olivat levitettyinä pöydälle. Annoimme aikaa osallistujille pohtia, miksi valitut kuvat kuvailevat heitä itseään. Kävimme kierroksen läpi, jossa jokainen kertoi muutamalla lauseella kuvista. Nuoret

kuuntelivat tarkasti muita ja kertoivat myös itse mielellään, miksi valitsivat tietyt kuvat. Kuvista kävi ilmi mistä nuoret pitävät, mitä he vapaa-aikanaan harrastavat tai mitä he ovat lapsena tehneet. Ohjaajat tekivät myös tarkentavia kysymyksiä joistakin korteista. Kävimme kuvakortit läpi englanniksi.

Heti kuvakorttien jälkeen aloimme pohtia jokaiselle tärkeitä roolimalleja ja idoleita. Kysyimme heitä julkisuuden henkilöitä tai tuttavien nuoret seuraavat sosiaalisessa mediassa, millaisia kuvia he julkaisevat ja, miksi he seuraavat juuri heitä. Puhuimme ensin kahdessa neljän hengen ryhmässä, jossa jokainen nuori ja ohjaaja kertoi oman esimerkinsä. Toinen pienryhmä puhui suomeksi ja toinen englanniksi. Lopulta kävimme yhdessä englanniksi läpi kaikkien esimerkin ihailemastaan henkilöstä. Nuorista melkein kaikki valitsivat julkisuuden henkilön paitsi yksi, joka mainitsi oman ystävänsä. Kaksi nuorista pitivät erityisen tärkeänä valitsemansa henkilön itsevarmuutta ja sitä, että valittu henkilö osaa olla oma itsensä. Suurin osa nuorista perusteli valintaansa sillä, että henkilö on julkisuuden lisäksi hyvä ihminen tehdessään tärkeää työtä muun muassa tekemällä hyväntekeväisyyttä tai olemalla aktiivisesti mukana poliittisessa keskustelussa. Kävimme läpi sitä, miten vaikuttavat henkilöt voivat vaikuttaa omaan identiteettiin. Keskustelu sujui hyvässä hengessä ja jokainen sai aikaa omalle puheenvuorolleen. Olisimme voineet jatkaa yleisesti keskustelua roolimalleista, mutta aikataulun puitteissa oli siirryttävä seuraavaan vaiheeseen.

Jatkoimme työpajaa käymällä läpi identiteetin käsitettä. Nuoret saivat itse kertoa, mitä käsite heidän mielestään tarkoittaa. Nuoret korostivat sitä, kuinka menneisyys ja oma historia vaikuttavat vahvasti omaan identiteettiin. Yksi nuorista kertoi oma-aloitteisesti, kuinka identiteetti muuttuu koko elämän ajan eikä se ole koskaan valmis. Keskustelimme myös siitä, kuinka oma identiteetti ja omat roolit saattavat muuttua yhden päivän aikana eri ympäristöissä ja eri ihmisten kanssa. Kävimme keskustelua jälleen englanniksi. Olisimme voineet jatkaa keskustelua, mutta kiireen tunteessa menimme työpajassa eteenpäin.

Jatkoimme puhuttavaa teemaa katsomalla Momondon mainosvideon (Momondo n.d.). Videon katsomisen jälkeen kävimme keskustelua siitä herättävistä tunteista ja ajatuksista englanniksi. Nuoret puhuivat siitä, kuinka ihmisille saattaa olla todella tärkeää tietää ja korostaa sitä hyvinkin tarkkaan, mistä he ovat kotoisin ja, mistä maasta omat sukujuuret ovat. Tätä nuoret halusivat kyseenalaistaa. Nuorten mielestä ihmiset ovat usein hyvin ylpeitä omasta kansallisuudestaan ja syntypaikastaan. Yksi nuori kertoi, kuinka videossa

tehty DNA-testi voi vaikuttaa omaan käsitykseen kodista hyvin merkittäväällä tavalla. DNA-testi voi vapauttaa ajattelemaan koko maailmaa omana kotina. Keskustelimme nuorten kanssa siitä, kuinka video voi stimuloida katsojat ajattelemaan, että oma syntyperä onkin suurempi maailmanlaajuinen asia, kuin mitä oli luullut. Nuorten mielestä olisi tärkeää, että ihmiset katsoisivat videon ja kiinnostuisivat selvittämään oman syntyperänsä. Tätä myötä omat stereotyyppiset ajatukset ja yleistykset vähenisivät. Jokainen nuori olisi halunnut tehdä itse myös testin. Keskustelua herätti myös, kuinka ihmiset pitävät tärkeänä ulkomailla uuden ihmisen tavatessaan heti kertoa mistä maasta on kotoisin. Mielenkiintoiseksi itsensä esittäytymisen tekee myös se, kuinka monikulttuurinen suomalainen esittelee itsensä välillä suomalaiseksi ja välillä syntyperäisen maansa kansalaiseksi. Keskustelua jatkettiin jonkin aikaa, kunnes nuoret piti ohjata siirtymään viimeiseen työpajan vaiheeseen.

Nuoret saivat tehtäväksi tehdä lopputuotoksen A2 -kokoiselle kartongille käyttäen sanomalehtien kuvia ja värikyniä. Nuoret muodostivat kaksi ryhmää ja valitsivat kuvia tuotokseen. Nuoret olisivat jatkaneet tuotosten tekemistä pidempään, mutta kello oli jo niin paljon, että jouduimme kehottamaan heitä viimeistelemään tuotoksensa. Kaksi nuorta joutui lähtemään, kun olivat saaneet kartonkinsa valmiiksi. Loppujen kanssa kävimme läpi miksi tietyt kuvat valikoituivat. Kuvista tuli esille aiemmin käytyjä asioita muun muassa omasta kansallisuudesta ja maailmankansalaisuudesta. Esille tuli myös asioita, joita nuoret pitävät omassa elämässä tärkeänä, kuten perhe, ystävät, terveys ja kauneus.

Lopputuotosten esittelyn jälkeen kävimme läpi mitä nuoret pitivät pajasta. Sovimme myös yhdessä seuraavan pajan ajankohdan. Pyysimme palautteen nuorilta palautekartonkiin "fiilisjanalle". Jokainen nuori antoi palautetta piirtämällä viivan janalle. Jokaisen antama palaute oli lähimpänä hymyilevää naamaa. Päättelimme nuorten siis pitäneen pajasta. Tunnelma oli koko aikana avoin ja rento. Nuoret tuntuivat mielellään olevan paikalla ja jokainen osallistui aktiivisesti keskusteluun ja jokaiseen työpajan vaiheeseen. Ohjaajina onnistuimme niin hyvin kuin pystyimme välttämään kiireen tuntua osallistujilta uuden aikataulutuksen myötä. Koimme, että tilanne oli harmillinen aikataulun ollessa huomattavasti suunniteltua lyhyempi, mutta saimme lopulta kaikki työpajan vaiheet tehtyä loppuun. Jätimme tarpeeksi aikaa myös palautteen antamiselle ja työpajan sujumisen pohdinnalle, sillä pidimme sitä erityisen tärkeänä osana työpajan kokonaisuutta.

10.3 Oikeudet tutuksi -työpajan suunnitelma

Oikeudet tutuksi -työpajan teemana ovat yhteiskunnallinen osallisuus ja yhdenvertaisuus. Käsittelemme samalla myös syrjintää, sillä yhdenvertaisuuden käsitteeseen liittyy vahvasti myös syrjintä. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, sukupuolen, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella ilman hyväksyttävää perustetta. (Perustuslaki 731/1999 § 6.) Myös yhdenvertaisuuslain avulla pyritään edistämään yhdenvertaisuutta sekä ehkäisemään syrjintää (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 § 1). Osallisuudesta keskustelu on tärkeää, koska se on jokaisen nuoren perusoikeus. Yhteiskunnallinen osallisuus on mahdollisuutta vaikuttaa omassa lähiympäristössään tapahtuviin asioihin. Nuorena opitut mahdollisuudet osallistua kantavat yleensä aikuisuuteen asti. Samalla nuori sitoutuu paremmin osaksi yhteiskuntaa, ja syrjäytymisriski pienenee. (Euroopan nuorisoportaaali n.d.) Oikeudet tutuksi -työpajan tavoitteina ovat oman osallisuuden ymmärtäminen laajemmassa näkökulmassa sekä siihen liittyvän yhdenvertaisuuden ymmärtäminen.

Työpaja alkaa lämmittelyleikillä, jonka tarkoitus on saada nuoret orientoitumaan päivän teemaan. Lämmittelyleikkinä toimii tunnetilapatsaat -leikki. Jaamme nuoret ensimmäiseksi pareiksi. Kullekin parille jaetaan lappu, jossa lukee jokin tunnetila. Toinen pareista toimii taiteilijana ja toinen muovailtavana. Taiteilija muovailee muovattavan lappussa lukevan tunnetilan mukaisesti. Kaikki patsaat katsotaan vuorotellen ja kukin saa arvata, mitä tunnetilaa patsas esittää. Seuraavaksi vaihdetaan parien osia ja leikki toistetaan uusien tunnesanojen mukaisesti. Lopuksi käymme läpi, miltä tuntui olla muovailtavan tai taiteilijan roolissa.

Lämmittelyleikin jälkeen siirrymme päivän teemaan roolipelileikin avulla. Jokaiselle nuorelle jaetaan rooli, johon heidän tulee samaistua. Nuoret menevät kaikki samalle viivalle seisomaan. Ohjaaja lukee aina yhden väittämän kerrallaan. Jos väittäjä pitää roolin kohdalla paikkaansa, nuori ottaa askeleen eteenpäin. Lopuksi käymme yhdessä roolit läpi, ja vertailemme, kuka on ottanut eniten askeleita. Roolipelileikissä jokainen nuori pääsee ajattelemaan yhteiskunnallista osallisuutta ja yhdenvertaisuutta toisen ihmisen roolissa. Keksimämme roolikortit ovat hyvin realistisia, mutta hyvin erilaisia keskenään. Valitsimme tehtävän, sillä koimme, että toisen ihmisen elämään astuminen herättäisi nuorten ajatuksia osallisuuden merkityksestä ja niiden merkittävistä eroista eri ihmisten

kohdalla. Kun roolit vaihtuvat jokaisen omaan rooliin, kysymykset voivat herättää enemmän tunteita roolikorttien jälkeen.

Tehtävän purku tapahtuu keskustelemalla annetuista rooleista ja niihin liittyvistä väittämistä. Roolipelileikissä otetut roolit puretaan toteuttamalla sama tehtävä omana itsenään. Tehtävän tavoitteena on saada nuoret pohtimaan osallisuuden kysymyksiä, erilaisuutta ja epätasa-arvoa. (Jyrkiäinen ym. 2011: 100–103.)

Roolipelileikkien jälkeen käymme yhteiskunnallisen osallisuuden käsitettä läpi. Keskustelemme nuorten kanssa yhteisesti käsitteestä ja siihen liittyvistä kysymyksistä. Keskustelusta heränneistä kysymyksistä jokainen saa tehdä postikortin eri päättäjille. Päättäjä voi olla kuka tahansa, jolle nuori kokee haluavansa sanoa jotain. Päättäjä voi olla esimerkiksi presidentti, kansanedustaja, rehtori tai äiti. Lopuksi jokainen voi halutessaan kertoa kortin sisällön. Postikortin kirjoittaminen jollekin päättäjälle vaatii nuorelta oman elämänsä vaikutusmahdollisuuksien pohtimista. Postikortin avulla jokainen saa mahdollisuuden kuvitteellisesti pohtia asioita, mihin haluaisi päästä vaikuttamaan. Suunnitellessamme tätä tehtävää pohdimme sitä, kuinka kirjoitetut asiat voivat konkretisoida omia ajatuksia ja mielipiteitä. Toivomme, että postikortin kirjoittaminen motivoisi nuoria sanoamaan myös jatkossa ääneen asioita, joihin haluaisivat päästä vaikuttamaan.

Työpajassa on tähän mennessä keskusteltu yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Lopuksi otamme vielä käsitteet yhdenvertaisuus ja syrjintä mukaan keskusteluun. Käymme yhdessä läpi käsitteet. Yhdenvertaisuus ja syrjintä on ollut jo mukana edellisissä tehtävissä. Pyydämme nuoria miettimään pienissä ryhmissä tilanteen, jossa he ovat todistaneet syrjintää. Keskustelun jälkeen he valitsevat tilanteista yhden ja muodostavat sen perusteella patsastilanteen. Muiden ryhmien tarkoituksena on arvata ja ratkaista tilanne. Lopuksi käymme yhdessä läpi tilanteet ja niiden ratkaisut. Nuoret ovat saattaneet todistaa elämässään tilanteita, joissa ovat kohdanneet syrjintää. Tilanteen tiedostaminen syrjinnäksi on voinut jäädä huomaamatta. Puretuessamme syrjinnän aiheeseen nuorilla on mahdollisuus pohtia kohdattuja tilanteita uudelleen ja ratkaista ne mielessään. Samoja tilanteita kohdatessa tulevaisuudessa nuoret saattavat tunnistaa syrjimisen tilanteita herkemmin ja puuttua niihin. Työpaja loppuu palautteeseen, jota varten olemme aiemman työpajan mukaan tehneet ”fiilisjanan”, johon voi merkitä oman mielipiteensä työpajan sisällöstä. Lisäksi jokaisella on mahdollisuus antaa palautetta sanallisesti.

10.4 Oikeudet tutuksi -työpajan toteutus ja arviointi

Saavuimme taas luokkaan hyvissä ajoin tekemään pajaa varten esivalmisteluja. Saapuessamme luokkaan paikalla olikin jo kaikki osallistujat odottamassa. Osallistujia oli saapunut paikalle kaksi enemmän kuin viimeksi. Uudet osallistujat olivat englanninkielisiä. Tarjosimme kaikille taas välipalaa ja samalla teimme esivalmistelut. Siirsimme pöytiä, jotta pajan aikana olisi tilaa liikkua. Laitoimme kaikki tarvikkeet valmiiksi pöydälle, jotta pajan aikana olisi sujuvaa mennä aktiviteetista toiseen.

Aloitimme työpajan esittelemällä itsemme ja uudet osallistujat saivat esitellä itsensä. Kerroimme myös uudemman kerran työpajojen tarkoituksesta ja opinnäytetyöstämme. Muistutimme marraskuussa pidettävästä seminaarista, johon toivoimme yhden tai kahden osallistuvan kanssamme. Emme vielä kuitenkaan pyytäneet nuoria ilmoittautumaan. Lisäksi halusimme tarkentaa, että opinnäytetyömme ollessa suomenkielinen, keskitymme pääasiassa puhumaan suomen kielellä. Kolmas ohjaaja kertoi kääntävän kaiken englanninkielisille osallistujille.

Lämmittelyleikkiä varten muodostimme osallistujista parit. Jokainen sai arpomalla yhden tunnetilan, jonka perusteella nuoret alkoivat muovailta toisiaan. Tilanne aiheutti nuorissa huvitusta. Joillain pareilla oli vaikeuksia miettiä, miten aikoo muovailta toisesta tunnetilaa. Kävimme tunnetilapatsaat yhdessä läpi. Kaikki arvasivat toisten parien oikeat tunnetilat muutaman arvauskerran jälkeen. Teimme toisen kierroksen ja vaihdoimme muovaajan ja patsaan rooleja. Nuoret selvästi heittäytyivät toiseen kierrokseen ja olivat vapautuneempia. Koimme tunnetilapatsas -leikin olleen onnistunut aloitus pajalle.

Jaoimme nuorille roolipelileikkiä varten roolit, joita ei kerrottu vielä toisille. Kaikki menivät seisomaan riviin luokassa. Luimme ääneen väittämät, joiden perusteella sai joko jäädä seisomaan paikalleen tai ottaa askeleen eteenpäin. Kolmas ohjaaja osallistui myös leikkiin. Kolmas ohjaaja käänsi väittämät englanniksi, jotta kaikki varmasti ymmärtäisivät väittämät oikein. Nuoret alkoivat pohtia väittämiä ja liikkuivat askeleitaan eteenpäin. Nuoret tutkailivat ympärilleen, kun kaikki alkoivat erkanemaan toisistaan. Yksi nuorista otti jokaisen väittämän kohdalla askeleen eteenpäin, joka herätti muissa osallistujissa ihmetystä hänen roolistaan. Yksi nuorista pysyi paikallaan melkein koko leikin ajan, joka herätti myös muissa osallistujissa ihmetystä. Luettuamme 15 väittämää, aloimme käydä läpi toisten roolikortteja. Kaikkien roolien selvittyä syntyi lyhyt pohdinta suurista eroista, joita keksittyjen roolihahmojen välillä oli. Nuoret tuntuivat aidosti yllättyneen siitä, kuinka

suuria eroja yhteiskunnallisessa osallisuudessa ja yhdenvertaisuudessa eri ihmisillä yhteiskunnan sisällä voi olla. Roolikortit olivat hyvin realistisia, joihin voi varmasti törmätä ihan arkielämässä.

Menimme uudestaan riviin, josta lähdettiin miettimään samankaltaisia väittämiä oman itsensä kautta. Väittämiä lukiessa nuorten oli helpompi siirtyä askeleita eteenpäin, mutta myös epäröintiä oli havaittavissa. Luimme 17 väittämää, joiden jälkeen eroa nuorten välillä oli syntynyt jonkin verran. Kaikki olivat siirtyneet kuitenkin huomattavan paljon enemmän eteenpäin kuin roolipelikierröksellä. Jäimme pohtimaan asiaa yhteisessä keskustelussa. Nuoret ottivat esille sen, että omia mahdollisuuksia osallistumiselle tai yhdenvertaiselle kohtelulle saattaa pitää itsestäänselvyytenä. Nuoret kertoivat myös, että eivät olleet varsinaisesti tulleet aiemmin ajatelleeksi väittämien kautta tulleita asioita. Eri-tyisesti väittämiä ”Et pelkää poliisin pysäyttävän sinua kadulla”, aiheutti keskustelua. Puhuimme Suomen ja muiden maiden eroista tässä väittämässä. Monille tuntui hämmästyttävältä ajatella, että Suomessa poliisin pysäyttämistä voidaan pelätä.

Seuraavaksi siirryimme postikorttien tekoon. Ohjeistimme nuoret pohtimaan, kenelle vaikutusvaltaiselle ihmiselle he haluaisivat kirjoittaa. Esimerkkeinä annoimme julkisuuden henkilöitä, poliitikkoja ja omia läheisiä. Kerroimme, että halutessaan voi kortin kirjoittaa nimettömänä. Osa tiesi saman tien, kenelle haluaa kirjoittaa ja mitä. Nuoret kirjoittivat kortteja noin 10 minuuttia. Jokainen sai myös mahdollisuuden kertoa omasta kortistaan. Suurin osa halusi jakaa kaiken kortin sisällöstä muille. Osa kertoi vain, kenelle kortti oli osoitettu. Nuoret olivat valinneet henkilöiksi hyvin vaikutusvaltaisia ihmisiä. Asiat, joihin nuoret halusivat vaikuttaa, olivat hyvin suuria ja maailmanlaajuisia. Jokainen panosti kortin tekoon ja pitivät sen sisältöä tärkeänä. Olimme hyvin tyytyväisiä siihen, että olimme päättäneet ottaa postikorttitehtävän osaksi työpajaa, sillä se tuntui miellyttävän nuoria hyvin paljon.

Aloimme keskustella yleisesti yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Otimme esille, että osallisuus voi olla myös hyvin pieniä asioita, kuten vaikuttamista oman asuinalueensa kukkaistutuksiin. Nuoret kertoivat, etteivät olleet aikaisemmin tulleet ajatelleeksi, että yhteiskunnallinen osallisuus voisi olla niinkin pieniä asioita. Kerroimme, että osallisuus voi olla myös vaikuttamista omissa yhteisöissä, kuten kouluympäristössä. Keskustelimme lisäksi yhdenvertaisuudesta ja siihen liittyvästä yhdenvertaisuuslaista. Kerroimme, että yhdenvertaisuuden käsitteeseen liittyy vahvasti syrjintää. Ilman syrjintää ei tarvittaisi yh-

denvertaisuuslakia tai koko käsitettä. Käsitteet herättivät nuorissa mielenkiintoa ja keskustelua. Keskustelu olisi jälleen voinut jatkua pidempään, mutta ajan lähestyessä loppuaan, oli siirryttävä taas seuraavaan vaiheeseen. Ohjaajina meitä harmitti tilanne, että jouduimme ikään kuin jättämään pohdinnan ja keskustelun kesken. Tässä vaiheessa myös yksi nuori joutui lähtemään kesken työpajaa pois.

Viimeisenä tehtävänä annoimme nuorille pohtia tilanteita, joissa on todistanut syrjintää tai ollut itse syrjittyä. Emme ohjanneet nuoria ajattelemaan tämän enempää. Menimme toiseen huoneeseen, jonka aikana heidän oli tehtävä ”patsastilanne”, jossa jotakin henkilöä syrjitään. Nuoret miettivät keskenään tilannetta noin 10 minuuttia, kunnes palasimme takaisin huoneeseen arvaamaan tilannetta. Nuoret eivät olleet kuitenkaan saaneet tehtävää valmiiksi ja aika työpajalle oli loppumassa. Sovimme, että he esittävät tilanteen seuraavan työpajan alussa. Lopuksi kävimme lyhyesti läpi nuorten ”fiiliksiä” työpajasta ja pyysimme palautetta ”fiilisjanalle”. Meille ohjaajille jäi tunne, että ajan loputtua kesken nuorille ei jäänyt tarpeeksi aikaa antaa palautetta. Tämä jäi harmittamaan, sillä etukäteen olimme ajatelleet purkuvaiheen ja palautteen annon erittäin tärkeiksi.

10.5 Rasismin ilmiöt tutuksi -työpajan suunnitelma

Rasismin ilmiöt tutuksi -työpajan teeman on rasismi ja vihapuhe. Etenkin vihapuhe ja siihen liittyvä rasistinen ilmaisu ovat viime vuosikymmenen aikana nousseet ajankoh- taiseksi aiheeksi (Neuvonen 2015: 15). Vihapuheen merkittävin ilmenemiskohta on internet ja sosiaalinen media (Neuvonen 2015: 249). Media on olennainen osa nuoruutta ja ihmiseksi kasvaminen tapahtuu osittain suhteessa mediaan (Hyvä medialukutaito 2013: 18). Nuorena opittu medialukutaito lisää ymmärrystä ja auttaa ajattelemaan kriit- tisesti ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria. (Hyvä medialukutaito 2013: 3). Rasismin ilmiöt tutuksi -työpajan tavoitteena on pohtia yhteiskunnassa vallitsevia ennakkoluuloja ja siihen liittyvää käyttäytymistä. Omien ja yhteiskunnassa vallitsevien ennakkoluulojen tiedostaminen on tärkeää, koska niiden hahmottaminen auttaa näkemään asiat kokonai- suudessaan.

Rasismin ilmiöt tutuksi -työpajan sisällön suunnittelu tuntui aluksi haastavalta, koska emme halunneet sisällön olevan millään tapaan johdattelua. Työpajan teema on myös hyvin ajankohtainen. Teema voi herättää joissakin osallistujissa tunteita, joten aiheen purkamiselle on annettava runsaasti aikaa. Oletimme myös, että aihe herättää paljon keskustelua, joten työpajan aikataulu on mietittävä tarkasti etukäteen.

Ennen työpajan aloitusta tarjoamme osallistujille välipalaa. Aloitamme työpajan tehtävällä nimeltä etuoikeuskävely. Siinä ohjaaja lukee erilaisia väittämiä nuorille. Aina väitteen pitäessä paikkaansa osallistajat merkitsevät viivan paperiin. Tehtävän tarkoituksena on pohtia omaa elämää ja siihen liittyviä mahdollisuuksia ja rajoituksia. Tehtävässä väittämät ovat muotoiltu siten, että viiva merkitään aina, kun sanottu väittäminen vaikuttaa positiivisesti omaan elämään. Näin ne, jotka ovat "eniten etuoikeutettuja" saavat eniten viivoja. (Plan International Suomi n.d: 9–11.) Lopuksi käymme läpi tehtävän ja keskustelemme siitä heränneistä kysymyksistä. Osallistajat saavat halutessaan jakaa oman tuloksensa. Koemme, että etuoikeuskävely ja siinä olevat väittämät auttavat nuoria ymmärtämään etuoikeuksien monimuotoisuutta.

Etuoikeuskävelyn jälkeen menemme rasmin ja vihapuheen teemaan. Toiminnaksi olemme valinneet Verkkoprofiilit nimisen tehtävän, jota olemme muokanneet hieman kohderyhmämme mukaisesti. Valitsimme tehtävän, koska se yhdistää työpajan teeman mukaisesti rasmin ja vihapuheen. Tehtävä saa myös pohtimaan ennakkoluuloja. Harjoituksessa nuoret toimivat kuvitteellisella verkkokeskustelupalstalla. Verkkokeskustelupalstaksi valitsimme harjoituksen mukaan jalkapallofoorumin, koska oletamme sen olevan kaikille osallistujille neutraali ympäristö. Jokaiselle nuorella jaetaan eri rooli, joita he eivät saa itse tietää. Rooli kirjoitetaan lapulle ja teipataan osallistujan selkään. Selitämme, että harjoituksen tarkoitus on tarkastella tyypillisiä ennakkosenteita ja ennakkoluuloja yhteiskunnan eri ryhmiä ja ihmisiä kohtaan. Osallistujien on tarkoitus kierrellä ympäri huonetta ja tervehtiä mahdollisimman montaa osallistujaa. Osallistujien tervehtiessä toisiaan heidän pitäisi miettiä, millaisia asioita ihmiset saattaisivat verkossa sanoa kyseiseen ryhmään kuuluvalla henkilöllä. Osallistujien ei tarvitse suhtautua muihin samalla tavalla kuin he tavallisesti suhtautuisivat. Tarkoituksena on miettiä, millaisia mielipiteitä verkossa esitetään ja matkia niitä. (Ei vihapuheelle 2014: 131–135.) Tehtävässä on tarkoitus asettaa itsensä toisen rooliin ja miettiä vallitsevia ennakkoluuloja. Jokainen pääsee pohtimaan ennakkoluuloja oman elämänsä kautta, sillä nuoret päättävät itse mitä sanovat. Asiat, mitä nuorten mieleen tulee, syntyvät oikeasta elämästä ja olemassa olevista ennakkoluuloista. Haasteen luo se, että nuorten ei pidä itse olla sitä mieltä mitä sanovat muille.

Tehtävän purulle ja keskustelulle olemme varanneet runsaasti aikaa. Käymme yhdessä ensin läpi, minkälaisia kommentteja jokainen rooli on saanut osakseen. Tämän jälkeen selvitämme, onnistuiko kukaan arvaamaan omaa rooliaan. Kysymme myös miltä tuntui

sanoa ennakkoluuloisia tai ilkeitä kommentteja toisille. Puhumme myös yhdessä pystysikö kukaan sanomaan oikeasti toiselle sanomiaan kommentteja. Lopuksi käymme käsitteen vihapuhe ja rasismi läpi.

Seuraava osio toteutetaan, mikäli aika riittää. Toisen osion tarkoituksena on tehdä pienissä ryhmissä pelisäännöt verkossa toimiselle. Aikaa tehtävälle annetaan noin 10 minuuttia. Lopuksi käymme yhdessä läpi jokaisen ryhmän laatimat pelisäännöt. Tehdyt pelisäännöt ovat ratkaisukeskeistä pohdintaa vihapuheen vähentämiselle.

Kyseessä on viimeinen työpaja nuorten kanssa, joten pyydämme lopuksi myös palautetta työpajatyöskentelystä kokonaisuudessaan. Varaamme palautteen antoon hiukan enemmän aikaa kuin edellisillä kerroilla. Lopuksi nuoret antavat palautetta työpajasta piirtämällä viivan ”fiilisjanalle”.

10.6 Rasismin ilmiöt tutuksi -työpajan toteutus ja arviointi

Tulimme luokkaan noin 15 minuuttia ennen sovittua pajan alkua. Laitoimme välipalan jälleen esille. Nuoret ottivat välipalaa ja keskustelivat toistensa kanssa. Tunnelma oli huomattavasti rennompaa verrattuna edellisiin kertoihin. Nuoret suhtautuivat meihin tuttavallisemmin ja ilmapiiri tuntui avoimemmalta. Osallistujia oli saapunut paikalle yhteensä kahdeksan, eli yksi enemmän kuin viime kerralla. Välipalaa syödessä teimme esivalmisteluja ja varmistimme nuorilta päivän aikataulua. Aikaa pajalle oli jälleen tunti ja 15 minuuttia. Osa nuorista ilmoitti joutuvansa lähtemään kesken pajan pois.

Aloitimme varsinaisen työpajan sovitusti siitä, mihin jäimme viime kerralla. Nuoret, jotka olivat paikalla keksimässä ”patsastilannetta” viime kerralla, jäivät tekemään sitä keskenään loppuun. Ne nuoret, jotka eivät olleet paikalla, tulivat ohjaajien kanssa luokan ulkopuolelle odottamaan, jotta voivat arvata lopulta tilanteen. Muutamien minuuttien kuluttua menimme luokkaan ja nuoret esittivät ”patsastilanteen” muille. Nuoria nauratti tilanteen esittäminen ja he eivät meinanneet pysyä paikallaan. Arvaajat rupesivat miettimään, mitä tilanteessa tapahtuu. Nopeasti selvisi, että yksi ihminen oli jäänyt ulkopuolelle, kun muut pitivät käsistä kiinni ringissä. Nuoret olivat keksineet täysin kuvitteellisen tilanteen, jossa yksi jätettiin ryhmän ulkopuolelle. Ohjeistusta olisi pitänyt tarkentaa uudelleen, sillä tehtävän tarkoituksena oli muistella joku oikeassa elämässä tapahtunut tilanne. Nuoret joka

tapauksessa saivat esitettyä tilanteen ja pyysimme toisia nuoria korjaamaan "patsastilanne" sellaiseksi, että syrjäytymistä ei tapahdu. Loppuasetelmassa kaikki pitivät ringissä toisiaan käsistä kiinni.

Siirryimme istumaan pöydän ääreen ja suorittamaan etuoikeuskävelyä. Tarkensimme, että kyseessä ei ole oikea kävely, vaan kuvitteellisia askeleita otetaan merkitsemällä viiva paperiin luetun väittämän pitäessä paikkaansa. Kolmas ohjaaja luki väittämät englanniksi. Me osallistuimme myös tehtävään. Nuorten oli vaikea ensin keskittyä pohtimaan väittämiä itsekseen. He halusivat jokaisen väittämän kohdalla keskustella keskenään, mitä vastaisivat. Ohjeistimme nuoria keskittymään ja sanoimme, että väittämien välissä ei ole vielä aikaa keskustella, vaan voimme tehdä sen kaikkien väittämien jälkeen. Nuoret kysivät täydennystä ja selvennystä joihinkin väittämiin. Lopuksi kävimme läpi, miltä etuoikeuskävely tuntui, ja mitä ajatuksia se herätti. Jotkut nuoret jakoivat oman tuloksensa eli viivamääränsä muille. Eroja oli jonkin verran ja keskustelimme näistä. Keskustelu ajautui muun muassa Suomen ja muiden maiden eroihin ulkona liikkumisesta ja siihen liittyviin pelkoihin. Yksi nuori kertoi asuneensa Etelä-Amerikassa aiemmin, jonka hän kertoi vaikuttaneen ulkona liikkumiseen myös Suomessa. Etuoikeuskävely oli onnistunut, mutta olisimme voineet selkeämmin kertoa alussa ohjeet pisteiden saannin suhteen. Monilla meni paljon aikaa miettiessään, että pitääkö viiva laittaa vai ei.

Seuraavaksi aloitimme Verkkoprofiilit -tehtävän. Selitimme ohjeet nuorille. Korostimme, että jokainen on tehtävää varten omassa roolihahmossa, eikä oma itsensä. Kukaan ei tiedä omaa profiiliaan. Kerroimme tehtävän tarkoituksen olevan se, että saisimme selville, kuinka ihmiset voivat puhua toisilleen verkossa ei-julkisilla profiileilla. Verkkokeskustelun ympäristö oli jalkapallofoorumi, joka ei tuntunut olevan kellekään kovin läheinen teema tai verkkosivusto. Annoimme nuorille luvan aloittaa toistensa tervehtimisen ja kommentoimisen. Nuoret saivat myös kynän ja paperia, jotta voivat kirjoittaa heille sanottuja asioita. Nuoret ymmärsivät tehtävän hiukan väärin, sillä he aloittivat antamalla vinkkejä toisilleen siitä, keitä he voisivat olla, ja kuinka kiinnostuneita he voisivat olla jalkapallosta. Tarkensimme tehtävää kertomalla, että tarkoitus on ikään kuin kommentoida ja mahdollisesti kyseenalaistaa toisella profiililla olevia tällä verkkosivustolla. Nuorten oli todella hankala keksiä toisistaan mitään ilkeää tai sanoa mitään, mistä kuvitteellinen verkkoprofiili voisi loukkaantua. Menimme itse keskusteluun mukaan antaen esimerkkejä kommentaareista. Noin 10 minuutin jälkeen lopetimme tämän vaiheen ja istuimme alas keskustelemaan, mitä kaikista oltiin sanottu. Nuoret olivat hyvin kiinnostuneita tie-

tämään, keitä he olivat esittäneet. Annettujen kommenttien perusteella monet nuoret arvasivat hienosti keksityn henkilöllisyyden. Monien nuorten mielestä oli todella hauskaa, kun he arvasivat profiilistaan oikein asioita. Kaikkien profiilien paljastuttua kävimme lyhyesti läpi, millaisia ajatuksia tehtävä herätti nuorissa. Monet sanoivat, että eivät osanneet sanoa mitään ilkeää. Eläytyminen tehtävään tuntui myös haastavalta, koska kukaan ei halunnut sanoa asioita, mitä ei tarkoittanut. Puhuimme vihapuheesta ja sen yleisyydestä verkossa ja sosiaalisessa mediassa. Nuorilla oli paljon sanottavaa vihapuheesta ja sen aiheuttamasta mielipahasta.

Tehtävä oli kestänyt odotettua kauemmin, joten siirryimme tästä suoraan työpajan purkuun. Ohjaajina meitä jäi jälleen kerran harmittamaan, että emme ehtineet käydä kaikkia vaiheita niin kuin olisimme halunneet. Tässä pajassa emme päässeet kunnolla keskustelemaan rasismi-aiheesta, mutta toisaalta se oli tullut jo aiemmissa työpajoissa. Tärkeää oli, että jätämme viimeiset minuutit kunnolliselle työpajojen purulle. Nuoret kertoivat viihtyneensä tämän päivän pajassa, ja näyttivät sen piirtäen viivan ”fiilisjanalla” hymyilevän naaman lähelle. Keskustelimme myös hiukan kaikista kolmesta työpajasta kokonaisuutena. Monet nuoret sanoivat pajoissa olleen mukavaa ja, että he olivat pystyneet keskustelemaan niissä avoimesti. Yksi nuorista antoi palautetta siitä, että olisimme voineet keskustella rohkeammin vaikeistakin aiheista. Nuori oli kokenut, että kohtelemme heitä hiukan nuorempina kuin olisi tarvinnut. Monet nuoret kuitenkin sanoivat, että tehtävät ja keskustelut saivat heidät ajattelemaan monia asioita uudella tavalla, ja pitivät sitä erittäin positiivisena asiana. Yksi nuori piti erityisesti toiminnallisista osuuksista, joissa sai ajatella asioita toiminnan kautta.

Viimeiseksi pyysimme vielä halukkaita ilmoittautumaan marraskuun seminaariin, jossa esittelemme työpajat. Neljä kahdeksasta nuoresta ilmoitti haluavansa mukaan. Sovimme olevamme sähköpostilla yhteydessä, jotta voimme sopia päivän suunnittelulle. Lopuksi hyvästelimme nuoret ja toivotimme heille hyvää jatkoa.

11 Työpajasarjan yhteenveto

Työpajojen suunnittelussa ja toteutuksessa oli monia haasteita. Yhtenä suurena haasteena oli kohderyhmän muuttuminen alkuperäisestä suunnitelmasta. Kohderyhmän ja yhteistyökoulun varmistuttua aikataulujen ja päivämäärien yhteensovittaminen oli haastavaa lukiolaisten pitkien koulupäivien ja päällekkäisten CAS-projektien takia. Lisäksi

työpajoja aloittaessamme oppilaille oli ilmoitettu työpajojen kestoksi vain tunti ja 15 minuuttia. Suunnittelemamme työpajat olivat alun perin kestoaltaan kaksi tuntia. Pidimme työpajat koulun kuvaamataidon luokassa. Luokka oli tilana ahdas ja sekava, joka saattoi osaltaan luoda rauhattomuutta. Työpajoihin haastetta toi myös kahdella kielellä ohjaaminen.

Kaikista haasteista huolimatta työpajat onnistuivat kokonaisuudessaan hyvin. Työpajojen lyhennetyin keston vuoksi jouduimme kiirehtimään joissain kohdissa pajoja. Saimme toteutettua jokaisessa pajassa kaikki suunnittelemamme vaiheet siitä huolimatta. Jälkeenpäin meitä harmitti, että hyvät keskustelut teemoista ja heränneistä tunteista jouduttiin ikään kuin lopettamaan kesken. Olisimme voineet ennakoida ja varautua paremmin mahdollisia tilanteita varten. Tiloihin tutustuminen paremmin olisi ollut järkevää ennen työpajojen toteutusta, jolloin olisimme voineet saada mahdollisuuden vaikuttaa ympäristön sekavuuteen.

Työpajoissa onnistuimme pitämään kuitenkin yllä miellyttävää tunnelmaa, josta nuoret antoivat hyvää palautetta. Rento ilmapiiri loi mahdollisuuden avoimelle keskustelulle. Tarkoituksemme oli ylläpitää dialogia, johon kaikki voisivat osallistua. Istuimme kaikki saman pöydän ääressä, jotta asetelma ei erottaisi vahvasti meitä ohjaajia nuorista. Osallistuimme keskusteluihin myös aktiivisesti luomalla siihen itsekin sisältöä. Esitimme avoimia kysymyksiä, jos halusimme auttaa nuoria saamaan ajatuksistaan kiinni.

Nuoret heittäytyivät toiminnallisiin osuuksiin hienosti osoittamalla meille sen, että he olivat siellä mielellään. Jokaisessa työpajassa nuoret olivat nauravaisia ja hymyileviä, mutta halusivat keskittyä myös vakaviin aiheisiin ja keskusteluihin. Huomasimme eron nuorissa heidän rentoutuessaan ja heittäytyessään enemmän ensimmäisestä pajasta kolmanteen pajaan. Tämä vahvisti meille sen, että suunnittelemamme työpajat on hyvä pitää sarjana. Työpajat ovat tarkoituksella suunniteltu siten, että haastavuus kasvaa työpajasarjan edetessä.

Toteutimme Identiteetti tutuksi -työpajan ja Oikeudet tutuksi -työpajan erikseen kahdelle pääkaupunkiseudun yläasteen luokalle. Yhteiset lapsemme ry:n yhteyshenkilömme oli ottanut yhteyttä kouluun ja ehdotti, että pilotoisimme pajat kerran heidän kanssaan, jotta saisimme enemmän kokemusta pajojen vetämisestä ja niiden sisällöstä. Identiteetti tutuksi -työpajan toteutimme 8-luokkalaisille terveystiedon tunnin yhteydessä. Oikeudet tu-

tuksi -työpajan saimme toteuttaa 9-luokkalaisten uskonnontunnilla. Sovelsimme suunniteltujen työpajojen sisältöä oppilaiden ikätasoon sopivaksi. Saimme hyvää kokemusta näistä pajoista, joiden pohjalta osasimme varautua paremmin tähän opinnäytetyöhön kuuluviin pajiin.

Reflektointimme perusteella kehitämme yhdessä Yhteiset Lapsemme ry:n kanssa työpajasarjastamme jatkokehitetyn version Ole rohkea ja reilu -työpajasarjaa varten. Nuorilta saadun palautteen ansiosta opimme toteutetuista työpajoista paljon asioita, joita voimme hyödyntää tulevissa työpajoissa. Työpajat on toteutettava tulevaisuudessa kuitenkin siten, että niitä voidaan soveltaa aina osallistuvan ryhmän mukaan. Nyt toteutetuissa työpajoissa olisimme voineet onnistua paremmin siinä, että ensimmäisen pajan ja ryhmään tutustumisen jälkeen olisimme muuttaneet suunnitelmaamme haastavammaksi. Yllätykseksemme työpajiin osallistuneet nuoret olivat erittäin sanavalmiita ja heillä oli paljon rohkeita mielipiteitä käsiteltävistä teemoista. Saimme palautetta siitä, että olisimme voineet antaa heille mahdollisuuden puhua teemoista vielä rohkeammin.

12 Eettisyys

Sosiaalialan ammattietiikassa keskeisimpinä periaatteina pidetään muun muassa ihmisarvoa, inhimillistä kohtelua ja itsemääräämisoikeutta sekä sen kunnioittamista. (Hallikainen – Ikonen – Järveläinen – Kurki – Louhela – Piironen – Monto-Puusti – Uramo 2017: 7; Hämäläinen – Niemelä 1993: 154). Hyvän elämän toteutumista voidaan edistää ammattietiikan keinoin. Sosiaalialan ammattietiikka perustuu lisäksi siihen, että jokainen ihminen on muistettava ottaa huomioon ainutlaatuisena kokonaisuutena. (Hallikainen ym. 2017: 7, 11.) Nuorten kanssa otimme jokaisen huomioon omana yksilönään. Pyrimme myös koko yhteistyön ajan siihen, että annamme heille tilaa osallistua emmekä aio pakottaa heitä mihinkään työpajojen aikana. Jokainen sai jakaa itsestään sen, mikä tuntui heistä itsestään luontevalta.

Samat periaatteet liittyvät työpajojemme sisältöihin kuin sanotaan liittyvän sosiaalialan ammattieettisiin perusteisiin. Sosiaalialan ammattilaisina meidän tulee kunnioittaa ja edistää asiakkaan ihmisoikeuksia, jotka ovat YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja Suomen perustuslain määritellyissä perusoikeuksissa (Hallikainen ym. 2017: 11). Samalla kun puhuimme ihmisoikeuksien teemoista työpajoissa, toteutimme niitä itse nuorten kanssa työskennellessä.

Pyrimme edistämään sosiaalista oikeudenmukaisuutta, joka on sosiaalialan ammattilaisen velvollisuus. Sosiaalialan ammattilaisen on myös velvollisuus estää syrjintää, joka liittyy ihmisen kykyihin, ikään, kulttuuriin, sukupuoleen, siviilisäättyyn, yhteiskunnalliseen tai taloudelliseen asemaan, poliittisiin mielipiteisiin, sukupuoliseen suuntautumiseen, fyysisiin ominaisuuksiin, uskontoon tai muuhun vakaumukseen. (Hallikainen ym. 2017: 20). Nuorilla oli mahdollisuus kertoa paljon asioita itsestään ja mielipiteistään, mitä he meille jakoivatkin. Työpajoissa oli tarkoituksena luoda ilmapiiri, jossa kaikkien mielipiteitä arvostetaan ja, jonne kaikenlaiset persoonat ovat tervetulleita. Jokaiselle pyrittiin antamaan tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti huomiota ja ohjaajien voimavaroja (Hallikainen ym. 2017: 22). Jos joku nuorista tuntui tarvitsevan erityisen paljon huomiota keskustelun aikana, otimme asian huomioon emmekä jättäneet keskusteluja kenenkään kanssa kesken.

Työpajojen suunnittelussa otimme huomioon sosiaalialan ammattieettiset perusteet kokonaisvaltaisesti, mutta erityisen tärkeäksi meille muodostui nuorten autonomian ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Yksityisyydensuojasta ammattietiikassa kyseessä on useimmin sosiaalihuollon ja sosiaalipalveluiden asiakkaat, mutta meidän työhön sovellamme periaatetta muun muassa sillä, että emme kerro työssämme nuorten tai yhteistyökumppanin nimeä. (Hallikainen ym. 2017: 41.) Nuorten kertomat asiat ovat jääneet luotamuksellisesti työpajoihin, elleivät nuoret itse halua jakaa kertomiaan asioita muille. Kannustamme nuoria jakamaan kertomiaan asioita, sillä haluamme osoittaa heille kunnioittavamme heitä ja heidän mielipiteitään.

13 Pohdinta

Tarve nuorille suunnatun työpajasarjan toteuttamiselle tuli yhteistyökumppaniltamme Yhteiset lapsemme ry:ltä, johon vastasimme suunnittelemalla ja toteuttamalla tämän työpajasarjan. Koimme onnistuneemme työpajojen suunnittelussa ja toteutuksessa, koska saimme siitä hyvää palautetta niin nuorilta kuin yhteistyökumppaniltamme. Työpajojemme teemoihin tutustuminen ja niistä keskusteleminen toiminnan kautta on hyvä keino saada nuoret osallistumaan. Hyödynnämme työpajoissa sosiokulttuurista innostamista, jonka lähtökohtana on nuorten oma osallistuminen. Innostamisen tavoitteena on saada aikaiseksi muutosta ja oppimista juuri osallistumisen kautta. (Kurki 2000: 88–89.)

Työpajojen vaikuttavuutta nuorten elämään on mahdotonta mitata toteutettujen työpajojen perusteella. Uskomme siihen, että työpajat jäävät nuorten mieleen ja toivat nuorille

uutta ajateltavaa. Nuorten kanssa käydyt keskustelut ja työpajat luovat yhteisöllisyyttä, joka on osallisuutta edistävää toimintaa (Eskel - Marttila 2013: 76). Tarkoituksenamme oli luoda työpajoihin nuoren itseilmaisuutta ja osallisuutta tukeva ilmapiiri, joka on myös kasvattajien yksi tärkeimmistä tehtävistä (Eskel - Marttila 2013: 77). Suunnittelimme työpajat nuoret huomioon ottaen. Halusimme luoda osallistavan ja laadukkaan toimintaympäristön, jossa nuoret kokevat pystyvänsä vaikuttamaan työpajojen kulkuun ja sisältöön.

Työpajojemme teemat identiteetti, osallisuus ja yhdenvertaisuus sekä rasismi ja vihapuhe syntyivät niiden tärkeydestä ja ajankohtaisuudesta. Nuoruuteen kuuluu yhteiskunnallisten asioiden pohtiminen ja omiin arvomaailmoihin sekä maailmankatsomukseen tutustuminen. Näitä pohtimalla nuori rakentaa ja hakee omaa identiteettiään aktiivisesti. (Hietala ym. 2010: 45–46.) Tästä syystä työpajojen yhteiskunnallisten teemojen ja esimerkiksi oman identiteetin pohtiminen on merkittävää nuoruusvaiheessa. Monikulttuurisuuden huomioiminen jokaisen teeman kohdalla on myös tärkeää sen ajankohtaisuuden takia. Lisääntyneen maahanmuuton myötä myös yhteiskunnan monikulttuurisuus on lisääntynyt (Martikainen ym. 2013: 38–39). Suomalaisnuorten kykyjen ja tapojen tukeminen monikulttuurisessa yhteiskunnassa on osa monikulttuurista nuorisotyötä, johon voimme sanoa opinnäytetyömme sisältyvän.

Tässä opinnäytetyössä työpajojen lisäksi tarkoituksena on osallistaa nuoria ja saada heidän äänensä kuuluviin Yhteiset lapsemme ry:n seminaaritalaisuudessa, jossa esittelemme työpajojen tuloksia yhdessä nuorten kanssa. Seminaarissa tulemme kertomaan, mitä työpajat sisälsivät ja kuinka ne sujuivat. Käymme myös läpi, mitä nuoret ajattelevat työpajojen teemoista nykypäivän Suomessa. Kerromme seminaarissa nuorilta saadun palautteen perusteella, kuinka hyvä keino on saada nuoret pohtimaan yhteiskunnallisia asioita toiminnallisten menetelmien keinoin. Työpajoihin osallistuneista nuorista neljä ilmoittautui vapaaehtoiseksi seminaariin esittelemään työpajoja, joka kertoo nuorten halusta osallistua ja tuoda omat näkemyksensä esille.

Nuorten osallisuudesta puhutaan paljon ja sitä pidetään yhteiskunnassa tärkeänä asiana tulevaisuutta ajatellen. Tätä todistaa muun muassa nuorten osallisuuden mainitseminen Suomen nuorisolaissa (Nuorisolaki 1285/2016 § 24). Yhteiskunnallista osallistumista pidetään syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä toimintana, joten sen mahdollistaminen on tärkeää. (Nivala 2010: 20; Raivio – Karjalainen 2013: 13). Varhain opittu osallisuus luo poh-

jaa myös myöhemmälle halulle vaikuttaa yhteiskunnan eri osa-alueilla. Työpajojen tarkoituksena on saada nuoria pohtimaan omia vaikutusmahdollisuuksia ja herättää heidän kiinnostus yhteiskunnallisia asioita kohtaan.

Opinnäytetyöprosessi onnistui kokonaisuudessaan hyvin. Olisimme kuitenkin voineet valmistautua paremmin kohdattuihin muutoksiin, mutta ainakin opimme soveltamaan työpajojen sisältöä sekä joustamaan tilanteen vaatimalla tavalla. Työpajojen jatkoa ajatellen opimme paljon niiden sisältöjen kehittämiseen tarvittavia tietoja. Pienistä vastoin käymisistä huolimatta koimme, että kokonaisuus pysyi kasassa koko prosessin ajan. Työskentely yhteistyökumppanimme kanssa oli tiivistä ja sujui hyvin. Meidän kahden välinen yhteistyö sujui myös ilman suurempia ongelmia.

Olisimme toivoneet työpajoihin lisääaikaa, jotta nuoret olisivat päässeet pohtimaan ratkaisukeinoja teemoissa liittyviin yhteiskunnallisiin ongelmakohtiin. Tarpeen olisi ollut keskustella miten esimerkiksi syrjintää, rasismia tai vihapuhetta voitaisiin vähentää, sekä miten nuorten yhteiskunnallista osallisuutta voitaisiin lisätä nuorten mielestä. Otamme ratkaisukeskeisyyden tärkeyden huomioon tulevassa jatkokehityksessä työpajasarjassa. Nuorten palautteen ja omien kokemusten perusteella osaamme paremmin laatia Yhteiset Lapsemme ry:lle Ole reilu ja rohkea - työpajatoimintaa varten nuorille suunnatun työpajamallin, jota järjestö voi jatkossa hyödyntää.

Lähteet

Ahtela, Karoliina – Bruun, Niklas – Koskinen, Pirkko K. – Nummijärvi, Anja – Saloheimo, Jorma 2006. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Helsinki: Talentum.

Andesson, Jari 2007. Vammala - Lasten ja nuorten kunta? Lasten ja nuorten osallisuus päätöksenteossa. Teoksessa Gretschel, Anu – Kiilakoski, Tomi (toim.): Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 158–173.

Anttila, Jorma 2007. Kansallinen identiteetti ja suomalaisiksi samaistuminen. Väitöskirja. Sosiaalipsykologisia tutkimuksia 14. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos.

Bauman, Zygmunt 1997. Sosiologinen ajattelu. Vainonen, Jyrki (suom.). Tampere: Vastapaino.

Ei vihapuheelle 2014. Kirjanmerkit. Käsikirja verkon vihapuheen torjumiseen ihmisoi-
keuskasvatuksen avulla. Saatavana osoitteessa: <<http://eivihapuheelle.fi/wp-content/uploads/2014/11/Kirjanmerkit.pdf>>. Luettu 24.10.2017.

Eskel, Paulina - Marttila, Marjaana 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa Marjanen, Päivi - Marttila, Marjaana - Varsa, Marjo (toim.). Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus. 75–96.

Euroopan nuorisoportaaali n.d. Yhteiskunnallinen osallisuus ja syrjäytyminen Suomessa. Saatavana osoitteessa: <http://europa.eu/youth/fi/article/37/2029_fi>. Luettu 24.10.2017.

Fadjukoff, Päivi 2010. Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena. Teoksessa Metsäpelto, Riitta-Leena - Feldt, Taru (toim.): Meitä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus. 179–188.

Gretschel, Anu 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin

keinoin. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta.

Haikkola, Lotta 2012. Monipaikkainen nuoruus. Toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit. Väitöskirja. Helsinki. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteidenlaitos. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/36449/monipaik.pdf?sequence=1>>. Luettu 24.2.2017.

Hall, Stuart 2003. Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa Lehtolainen, Mikko – Löytty, Olli (toim.): Erilaisuus. Koivisto, Juha (suom.). Tampere: Vastapaino. 85–128.

Hallikainen, Tarja – Ikonen, Elina – Järveläinen, Merja – Kurki, Aulikki – Louhela, Milja – Piironen, Riikka – Monto-Puusti, Kirsimarja – Uramo, Maija 2017. Arvot, arki ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <<http://talentia.ejulkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>>. Luettu 25.10.2017.

Hautaniemi, Petri 2001. Etnisyys ja kulttuuri. Teoksessa Forsanter, Annika – Ekholm, Elina – Hautaniemi, Petri – Abdullah, Ali – Alitolppa-Niitamo, Anne – Kyntäjä, Eve – Nguyen, Quoc Cuong (toim.): Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia. 12–30.

Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu n.d. IB suomeksi. Saatavana osoitteessa: <<https://www.syk.fi/ib/ib-suomeksi>>. Luettu 24.10.2017.

Hietala, Tarja – Kaltiainen, Tiina – Metsärinne, Ulla – Vanhala, Erja 2010. Nuori ja mieli – koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.

Honkasalo, Veronika – Souto, Anne-Mari 2014. Monikulttuurinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, Tommi – Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 115–138.

Huttunen, Laura – Löytty, Olli – Rastas, Anna 2005. Suomalainen monikulttuurisuus. Paikallisia ja ylijärsäisiä suhteita. Teoksessa Huttunen, Laura – Löytty, Olli – Rastas, Anna (toim.): Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino. 16–40.

Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013-2016. Opetus- kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11. Saatavana osoitteessa: <<https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/OKM11.pdf>>. Luettu 24.10.2017.

Hämäläinen, Juha – Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Jyrkiäinen, Senni – Sievänen, Päivi – Stenbäck, Jenny – Suvilaakso, Anna 2011. Toisella katsomalla – Maahanmuuttajista maahan muuttajiin. Helsinki: Kulttuurikameleontit ry. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <https://asiakas.kotisivukone.com/files/kulttuurikameleontit.kotisivukone.com/toisellakatsomalla_kirja2.pdf>. Luettu 25.10.2017.

Kiilakoski, Tomi – Grtetschel, Anu 2012. Muistiinpanoja demokratiaoppitunnista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010-luvulla. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisuja 57. Saatavana osoitteessa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/muistiinpanoja_demokratiaoppitunnista.pdf>. Luettu 26.10.2017.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kuusela, Pekka 2006. Realismi ja sosiaalisen identiteetin episteeminen status. Teoksessa Rautio, Pertti – Saastamoinen, Mikko (toim.): Minuus ja identiteetti. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 40–44.

Leppävuori, Anna 2015. Monikulttuurisuus – mitä se oikeastaan edes tarkoittaa? Yle Uutiset. Saatavana osoitteessa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8192925>>. Luettu 30.11.2017.

Liebkind, Karmela 2000. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.): Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa: Tampere: Gaudeamus. 9–12.

Maailmankoulu n.d. Yhdenvertaisuus. Saatavana osoitteessa: <<http://www.maailmankoulu.fi/node/58>>. Luettu 25.10.2017.

Martikainen, Tuomas – Haikkola, Lotta 2010. Sukupolvet maahanmuuttaja tutkimuksessa. Teoksessa Matikainen, Tuomas – Haikkola, Lotta (toim.): Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 9–43.

Martikainen, Tuomas – Saari, Matti – Korkiasaari, Jouni 2013. Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. Teoksessa Martikainen, Tuomas – Saukkonen, Pasi – Säävälä, Minna (toim.): Muuttajat, kansainvälinen muuttoliike ja yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus. 23–54.

Momondo n.d. Join the journey. The DNA Journey -video. Saatavana osoitteessa: <<https://www.momondo.fi/letsopenourworld/#the-dna-journey/>>. Luettu 19.10.2017.

Neuvonen, Riku 2015. Johdanto. Teoksessa Neuvonen, Riku (toim.): Vihapuhe Suomessa. Helsinki. Edita. 15–17.

Nieminen, Juha 2014. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi – Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 21–43.

Nivala, Elina 2010. Lapsen oikeudet osallisuuden perustana. Teoksessa Tanskanen, Ilona - Timonen-Kallio, Eeva (toim.): Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016.

Nurmi, Jan-Erik – Ahonen, Timo – Lyytinen, Heikki – Lyytinen, Paula – Pulkkinen, Lea – Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Oikeusministeriö n.d. Koulutusmateriaalit. Saatavana osoitteessa: <http://www.yhdenvertaisuus.fi/hyvät_kaytannot/koulutusmateriaalit/>. Luettu 24.10.2017.

Perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999.

Plan International Suomi n.d. Koulutusmateriaali vihapuhetta käsitteleville oppitunneille. Saatavana osoitteessa: <http://www.globaalikoulu.net/wp-content/uploads/2016/11/vihapuhe_lahettilaiden_kansio_2016.pdf>. Luettu 24.10.2017.

Pöyhtäri, Leena 2015. Vihapuhe haasteena uutismedialle ja journalismille. Teoksessa Neuvonen, Riku (toim.): Vihapuhe Suomessa. Helsinki: Edita. 241–266.

Raivio, Helka – Karjalainen, Jarno 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa Erä, Taina (toim.). Osallisuus – oikeutta vai pakkoa. 12–13. Saatavana osoitteessa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAI-SUJA1562013_web.pdf>. Luettu 14.10.2017.

Rastas, Anna – Huttunen, Laura – Löytty, Olli 2005. Saatteeksi. Teoksessa Huttunen, Laura – Löytty, Olli – Rastas, Anna (toim.): Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino. 7–15.

Rastas, Anna 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Väitöskirja. Tampere. Tampereen yliopisto. Sosiologian sosiaalipsykologian laitos. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67726/978-951-44-6964-0.pdf>>. Luettu 24.10.2017.

Rauas, Minna 2012. OLE HYVÄ! - Nuorisotyön eettisyys kehittämishaasteena. Teoksessa Komonen, Katja – Suurpää, Leena – Söderlund, Markus (toim.): Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 106–122.

Rautio, Pertti 2006. Historiallista johdattelua minä- ja identiteettitutkimukseen. Teoksessa Rautio, Pertti - Saastamoinen, Mikko (toim.): Minuus ja identiteetti. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. 11–16.

Ryhmyttämisosas n.d. Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus. Saatavana osoitteessa: <<http://www.mastohjaus.fi/pdf/Ryhmyttamisosas.pdf>>. Luettu 24.10.2017.

Suomen Punainen Risti n.d.a. Tilaa treenikehä! Saatavana osoitteessa: <<https://www.eirasismille.fi/sisalto/tilaa-treenikeha>>. Luettu 25.10.2017.

Suomen Punainen Risti n.d.b. Rasisminvastainen viikko. Saatavana osoitteessa: <<https://www.punainenristi.fi/koulusivut/opetusmateriaalit/alakouluille/rasisminvastainen-viikko>>. Luettu 25.10.2017.

Söderlund, Markus 2012. Järjestöt nuorisotyön kehittämisen ympäristönä. Teoksessa Komonen, Katja – Suurpää, Leena – Söderlund, Markus (toim.): Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Hakapaino. 192–210.

Taikalamppu n.d. Monikulttuurisuus. Saatavana osoitteessa: <<http://www.taikalamppu.fi/monikulttuurisuus/>>. Luettu 19.10.2017.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Nuorisotyö. Saatavana osoitteessa: <<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/nuoret-ja-palvelut/nuorisotyö>>. Päivitetty 15.1.2016. Luettu 29.9.2017.

Tihveräinen, Tero 2016. Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2015. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 10/2016. Saatavana osoitteessa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116581/Katsauksia_10.pdf?sequence=1>. Luettu 26.2.2017.

Tilastokeskus n.d. Ulkomaalaistaustaiset. Saatavana osoitteessa: <<https://tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/index.html/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset>>. Luettu 26.2.2017.

Tomi, Kiilakoski 2007. Johdanto. Teoksessa Gretschel, Anu – Kiilakoski, Tomi (toim.): Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 8–23.

Typpö, Juho 2017. Monikulttuurisuudesta pitäisi luopua Suomessa, koska se ruokkii rasismia ja syrjintää, sanoo tutkija – tästä on kyse. Helsingin Sanomat. Saatavana osoitteessa: <<https://www.hs.fi/nyt/art-2000005268266.html>>. Luettu 30.11.2017.

Ukkonen, Milla 2013. Osallisuutta vahvistavia toimintatapoja. Teoksessa Erä, Taina (toim.). Osallisuus – oikeutta vai pakkoa. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf>. Luettu 24.10.2017.

Walter ry n.d. Työpajat. Saatavana osoitteessa: <<http://www.walter.fi/tyopajat/>>. Luettu 19.10.2017.

Vilkka, Hanna – Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Ohjaajan opas. Helsinki: Tammi.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014.

Yhteiset Lapsemme ry hankesuunnitelma 2017. Julkaisematon asiakirja. Tekijöiden hallussa.

Yhteiset lapsemme ry n.d.a. Järjestöemme. Saatavana osoitteessa: <<http://www.yhteisetlapsemme.fi/jarjesto/>>. Luettu 20.4.2017.

Yhteiset Lapsemme ry n.d.b. Ole rohkea ja reilu. Saatavana osoitteessa: <<http://www.yhteisetlapsemme.fi/ole-rohkea-ja-reilu/>>. Luettu 19.10.2017.

Yhteiset Lapsemme ry n.d.c. Työpajat lapsille ja nuorille. Saatavana osoitteessa: <<http://www.yhteisetlapsemme.fi/ole-rohkea-ja-reilu/tyopajat-lapsille-ja-nuorille/>>. Luettu 19.10.2017.

Seminaariohjelma

Monikulttuuriset nuoret Euroopassa – yhtenäisyys, osallisuus ja identiteetti

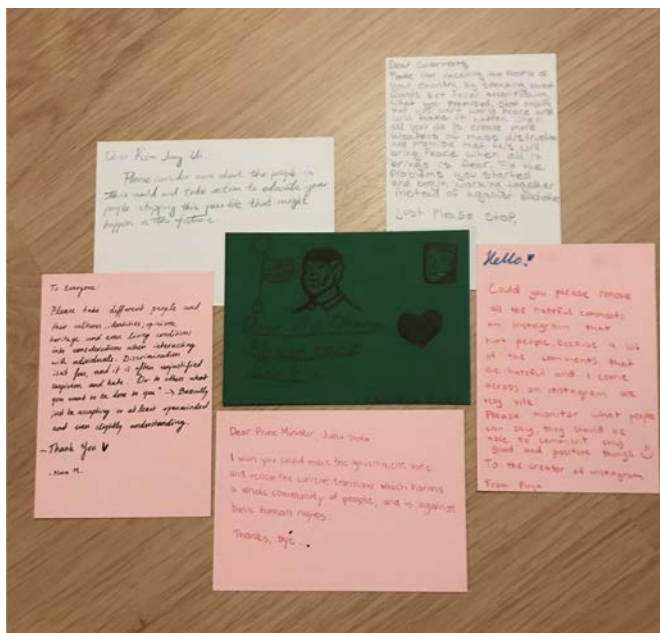
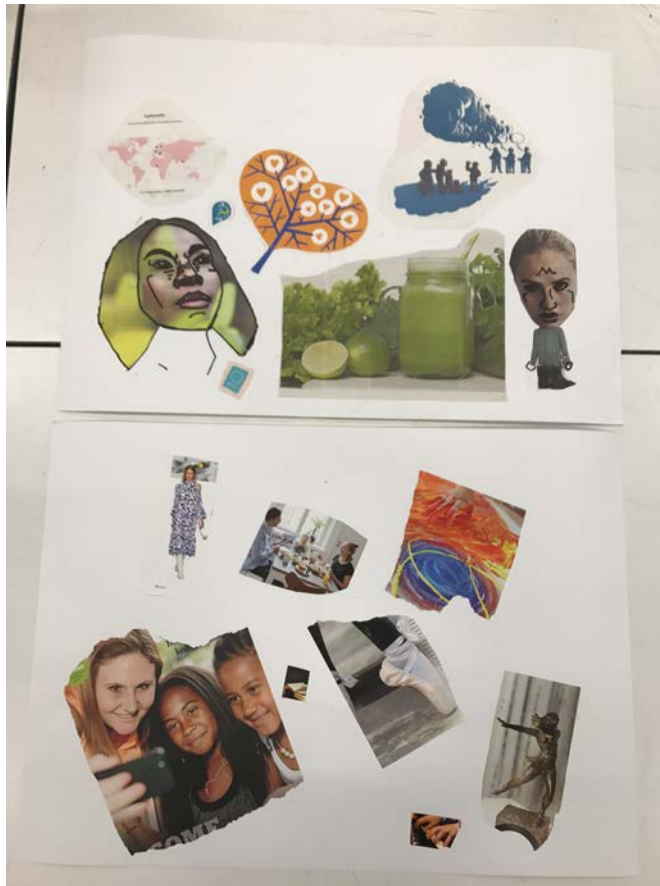
Torstaina 9.11.2017, Astoria-Sali, Iso Roobertinkatu 14, Helsinki

OHJELMA

- 8.40- Ilmoittautuminen
- 9.00 Seminaarin avaus
Kansanedustaja Eva Biaudet
- 9.15 Kuka saa olla normaali?
Koreografi ja taiteellinen johtaja Sonya Lindfors
- 9.45 Globaali muuttoliike ja nuoruus
Turvatoiminnan johtaja (SPR), nuorisotutkija Leena Suurpää
- 10.30 *Tauko*
- 10.45 Etninen profilointi ja sen vaikutus osallisuuden kokemukseen
Toimittaja Kati Pietarinen, Pysäytetyt-tutkimushanke
- 11.30 *Lounastauko*
- 13.00 Nuorena turvapaikanhakijana Suomessa - Kamppailuja osallisuudesta ja elämän ehtoista
Apulaisprofessori Lena Näre, Helsingin yliopisto
- 13.45 *Kahvitauko*
- 14.15 Nuorten workshop esittely ja tulokset
Ohjaajat Inka Jäntti, Hanna-Riikka Heikkinen ja Yasmin Yusef
- 15.00 Paneelikeskustelu: Moderaattorina toimittaja Sean Ricks YLE Perjantai
Panelisteina mm. kasvattaja Ujuni, Ahmed Aseman Lapset ry, Etelä-Suomen ETNO:n puheenjohtaja, aktivisti Michaela Moua, Tikkurilan lukion edustaja, HUOM. lisää panelisteja varmistumassa!
- 16.00 Seminaarin päätös
Juontajat aamupäivällä toimittajat Susani Mahadura & Yagmur Özberkan, iltapäivällä toimittaja-näyttelijä Emilia Neuvonen

Kuvia työpajoista

Esimerkki fiilisjanasta

